

Historie loutkového divadla v obci Vysoké nad Jizerou

Bakalářská práce

Studijní program:

B1301 Geografie

Studijní obory:

Geografie se zaměřením na vzdělávání (dvouoborové)

Historie se zaměřením na vzdělávání

Autor práce:

Adéla Drmlová

Vedoucí práce:

PhDr. Markéta Lhotová, Ph.D.

Katedra historie

Zadání bakalářské práce

Historie loutkového divadla v obci Vysoké nad Jizerou

Jméno a příjmení: Adéla Drmlová
Osobní číslo: P18000292
Studijní program: B1301 Geografie
Studijní obory: Geografie se zaměřením na vzdělávání (dvouoborové)
Historie se zaměřením na vzdělávání
Zadávací katedra: Katedra historie
Akademický rok: 2019/2020

Zásady pro vypracování:

Cílem práce je zmapovat historii loutkového divadla od roku 1924 až po dnešek v krkonošské obci Vysoké nad Jizerou. Zatímco ochotnické divadlo Krakonoš již bylo zpracováno, loutkovému divadlu nebyla pozornost věnována. Součástí práce bude i obecná charakteristika loutkového divadla a zasazení vysockého divadla do kontextu vývoje českého loutkoherectví. Není opomenut ani vývoj loutek a porovnání dnešních a starších loutkových her.

Práce bude založena na studiu dostupné pramenné základny i relevantní literatury. K dosažení cíle bakalářské práce použijí metody analýzy, interpretace a komparace.

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování práce:
Jazyk práce:

tištěná/elektronická
Čeština

Seznam odborné literatury:

Prameny

Kronika obce Vysoké nad Jizerou, Městský úřad Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.
Pokladní deník, archiv divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.
Sbírka písemné a obrazové dokumentace (1850 –2013), Vlastivědné muzeum pro Vysoké nad Jizerou a okolí, Vysoké nad Jizerou.
Zápisy z představení, archiv divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.
Záznamy divadelních představení, archiv divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

Sekundární literatura

BARTOŠ, Jaroslav. *Loutkářská kronika: kapitoly z dějin loutkářství v českých zemích*. Praha: Orbis, 1963, 301 s., Knihovna loutkářských souborů.
BARTOŠ, Jaroslav: *Komedie a hry českých lidových loutkářů*. Praha, Albatros 1959.
BEZDĚK, Zdeněk. *Dějiny české loutkové hry do roku 1945*. Praha: Divadelní ústav, 1983.
ČERNÝ, František: *Dějiny českého divadla I-IV, Red.* Praha 1969-83.
ČERNÝ, František: *Divadlu vysockému na mnoho mil rovno nebylo*. Kruh 1986.
ČESAL, Miroslav: *Kapitoly z historie českého loutkového divadla a české školy herectví s loutkou: amatérská etapa*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 1992. ISBN 80-85467-28-3.
DUBSKÁ, Alice. *Dvě století českého loutkářství: vývojové proměny českého loutkového divadla od poloviny 18. století do roku 1945*. Praha: Divadelní fakulta AMU, 2004. ISBN 80-7331-008-2.
LUŠTINEC, Jan. Lukáš, Václav: *Vysoké nad Jizerou. Pohledy do minulosti dávné i nedávné. Z Českého ráje a Podkrkonoší*. Bystrá nad Jizerou: Státní okresní archiv. Semily, 1994. ISBN 80-901284-3-2.
NOVÁK, Jan. *Fenomén českého loutkářství: nejstarší amatérské loutkářské soubory*. Praha: KANT, 2016. ISBN 978-80-7437-205-6.
SOKOL, František. *Svět loutkového divadla*. Praha: Albatros, 1987.

Vedoucí práce:

PhDr. Markéta Lhotová, Ph.D.
Katedra historie

Datum zadání práce:

16. prosince 2019

Předpokládaný termín odevzdání:

16. prosince 2020

L.S.

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

doc. PhDr. Jaroslav Pažout, Ph.D.
vedoucí katedry

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

9. července 2021

Adéla Drmlová

Poděkování

Ráda bych poděkovala PhDr. Markétě Lhotové, Ph.D., za odborné vedení, rady, připomínky a také za čas, který mi vždy ochotně věnovala.

Dále mé vřelé díky patří vysoké ochotnici, Svatavě Hejralové, která mi dala celkový podnět ke vzniku této práce a po celou dobu její tvorby mi poskytovala cenné podklady a informace, které byly v podstatě základním kamenem bakalářské práce. Paní Hejralová si na mě vždy udělala čas, když jsem si nebyla něčím jistá a vždy mi ochotně pomohla.

Děkuji i Slávce Hubáčkové, která mi nadšeně vyprávěla o svých zážitcích z divadla, jak ochotnického, tak loutkového, a která pro mě hledala i různé fotografie, jen aby mi je mohla ukázat a vyprávět zážitky z nich.

Anotace

Loutková divadla mají v Krkonoších dlouholetou tradici. Téměř každá obec nějaké měla, byť dnes ta divadla již neexistují. Avšak je tu jedna výjimka – krkonošské město Vysoké nad Jizerou má svou loutkářskou tradici, která se udržela dodnes. Započala ve dvacátých letech 20. století a až na pár let, kdy se nehrálo, je divadlo stále činné.

Cílem této bakalářské práce je zmapovat vývoj vysockého loutkového divadla, od jeho vzniku až po současnost. Pozornost bude věnována i samotným loutkám a prostorům jejich působení, včetně her samotných.

Klíčová slova: loutkové divadlo, loutková scéna, loutky, loutkáři, Vysoké nad Jizerou, Vysocko, západní Krkonoše, marionety, Kašpárek

Annotation

Puppet theatres have a long tradition in Krkonoše mountains. There was one in almost every village. These puppet theatres do not exist anymore, with one exception – Vysoké nad Jizerou. The puppetry tradition in this town has been handed down up to nowadays. It started in the 1920s and (except for a couple of years when the shows were not performed) the theatre is still active in these days.

The aim of this bachelor thesis is to map down the development of the puppet theatre in Vysoké nad Jizerou since its establishment up to the present. It focuses on the puppets, places where the plays were performed, as well as the plays alone.

Keyword: puppet theatre, puppet stage, puppets, puppet masters, Vysoké nad Jizerou, Vysocko region, western Krkonoše mountains, marionettes, Kašpárek – Casper

Obsah

Seznam použitých zkratk	9
1 Úvod	10
2 Kritika pramenů a literatury	12
2.1 Prameny	12
2.2 Literatura	13
3 Terminologie loutkového divadla a loutek	15
3.1 Druhy loutek	16
3.1.1 Spodová loutka	16
3.1.2 Závěsná loutka	17
3.1.3 Loutka vedená zezadu	18
3.1.4 Zvláštní loutka	19
3.2 Loutky ve Vysokém nad Jizerou	19
3.2.1 Kašpárek	21
3.2.2 Kulisy	22
3.2.3 Loutkáři	23
3.2.4 Obecenstvo	24
3.2.5 Hudební doprovod	25
4 Historie	27
4.1 Historie Vysokého nad Jizerou ve 20. století	27
4.2 Historie československého loutkářství	36
4.3 Historie loutkové scény ve Vysokém nad Jizerou	42
4.3.1 Představení Loutkové scény ve 20.-40. letech 20. století	44
4.3.2 Samotná představení loutkové scény v druhé polovině 20. století	48
4.3.2.1 Šedesátá léta	52
4.3.2.2 Rozbor divadelních představení do roku 1985	54
5 Vzdělávání a (loutkové) divadlo	58
6 Závěr	60
7 Seznam použitých pramenů a literatury	62
7.1 Prameny	62
7.1.1 Rozhovory (orální historie)	62
7.1.2 Tisk	62
7.2 Literatura	63
7.3 Internetové zdroje	64
8 Seznam příloh	65
9 Přílohy	66

Seznam použitých zkratk

apod. – a podobně

atd. - a tak dále

ČR – Česká republika

JZD – Jednotné zemědělské družstvo

KSČ – Komunistická strana Československa

KSS – Komunistická strana Slovenska

LS – Loutková scéna

ml. - mladší

MNV – Místní národní výbor

MŠ - Mateřská škola

např. - například

NDR – Německá demokratická republika

NSDAP – Národně socialistická německá dělnická strana

ONV – Okresní národní výbor

pí. - paní

pp. - pánové

r. - rok

ROH – Revoluční odborové hnutí

sl. - slečna

st. - starší

SSSR – Sovětský svaz

ŠVP – školní vzdělávací program

tj. - to je/to jest

tzv. - tak zvaný

ZŠ – Základní škola

1 Úvod

Vysoké nad Jizerou je město nacházející se v okrese Semily v Libereckém kraji. Poloha je situována na hranici západních Krkonoš a Jizerských hor a jedná se o nejvýše položené město¹ v České republice. Mezi místními lidmi se říká, že je zde „půl roku zima a půl roku zejma“ a také že se jedná o „městečko nejkrásnější zimy“, což vypovídá o výrazně horském rázu podnebí. Město je známé pod literárním jménem Větrov – tak ho nazval Karel Václav Rais v románu „Zapadlí Vlastenci“. Nebyla to náhoda, poněvadž silné západní větry jsou zde na denním pořádku.

Město má mimo jiné dlouholetou ochotnickou tradici. První hra byla odehrána již v roce 1786² a město „žije“ divadlem dodnes. Však je také proslulé celorepublikově i svou činností v rámci národní přehlídky ochotnických divadel, kterou pořádají místní ochotníci, známé jako Krakonošův divadelní podzim, konané vždy na podzim právě ve Vysokém nad Jizerou. V roce 2019 proběhl již jubilejní 50. ročník, následující rok však byla akce z důvodu pandemie COVID-19 zrušena.

Loutkové divadlo je od prvopočátku součástí ochotnického divadla Krakonoš a loutkoherci jsou primárně nadšení ochotníci ze souboru Krakonoš. Budova byla postavena během pěti měsíců a slavnostní otevření proběhlo pětadvacátého října roku 1925.³ Od té doby je loutkové divadlo v malém sále budovy a bez velkých změn se zde hraje dodnes. První představení s loutkami proběhlo v sále radnice,⁴ následující rok, tedy 1925, již měly loutky „své“ místo v divadle. Není pochyb o tom, že se loutkové divadlo stalo oblíbeným i pro dnešního „novodobého“ diváka. Však také v roce 2015 odehrálo své tisíce představení⁵ a každoročně je odehráno hned několik repríz her.⁶

České loutkářství je významné také v tom, že je zaneseno jako nehmotná památka UNESCO. Je to významný a kulturní fenomén, který byl významný (nejen)

1 Vysoké nad Jizerou: Základní informace. *Místopisný průvodce* [online]. 2021 [cit. 2021-03-30]. Dostupné z: <https://www.mistopisy.cz/pruvodce/obec/9639/vysoke-nad-jizerou/okoli-priroda/>.

2 KUBÁT, Miroslav. *Divadlu vysockému na mnoho mil rovno nebylo: Sborník k dvoustému výročí ochotnického divadla v Podkrkonoší*. Hradec Králové: Kruh, 1986, s. 9.

3 Tamtéž, s. 21.

4 NOVÁK, Jan. *Fenomén českého loutkářství: Nejstarší amatérské loutkářské soubory*. Praha: KANT, 2016, s. 212. ISBN 978-80-7437-205-6.

5 Pokladní deník, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

6 Loutková divadelní představení, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

v době národního obrození. Na Seznam UNESCO bylo loutkářství zapsáno v roce 2016.⁷

Cílem práce je zmapovat historii loutkového divadla Krakonoš ve Vysokém nad Jizerou, její vývoj, původ loutek, ale také zasazení daného tématu do kontextu celkové historie jak České republiky, tak i loutkoherectví. Neměly by být opomenuty ani hlavní postavy Loutkové scény, které jsou s tímto druhem divadelnictví spjaté. Stejně tak by zde měl být prostor pro jednotlivé hry, které se odehrály a které jsou základním kamenem pro celý vývoj loutkářství v daném městě. Čtenáři tedy práce přiblíží Loutkovou scénu i se „zákulisím“ a prací, která se za tímto druhem umění skrývá.

7 UNESCO Památky nemotné. *České dědictví UNESCO* [online]. 2021 [cit. 2021-6-18]. Dostupné z: https://www.unesco-czech.cz/unesco-pamatky-nehmotne/#page_start.

2 Kritika pramenů a literatury

2.1 Prameny

Všechny zdroje informací pocházejí ze soukromého archivu Divadelního spolku Krakonoš ve Vysokém nad Jizerou. Jednotlivé prameny jsou vesměs zápisy v různých sešitech, kdy některé jsou uloženy v divadelním archivu a některé má u sebe hlavní „principálka“ – Magdalena Pohanková.

Jako hlavní zdroj může být označen *Pokladní deník*,⁸ ve kterém jsou zápisy od roku 1925 do roku 1998. Ve sloupci „Příjem“ jsou uvedeny jednotlivé odehrané hry, včetně přesného data a vybranou částkou za dané představení. Naopak ve sloupci „Vydání“ jsou výdaje nejen za loutky nebo vybavení divadla, ale i za různé doplňky k loutkám, praktické věci jako jsou např. žárovky, různé sešity, plakáty či jiné investice.

*Zápisy loutkových divadelních představení*⁹ v podstatě nahrazují *Pokladní deník*, byť zápisy začínají již v roce 1985, avšak nemají konec, protože jsou stále dopisovány. Obsahují pořadové číslo představení, datum, čas, titul, autora, pro koho je daná hra odehrána (pro veřejnost, objednávka, k devadesátiletým budovy apod.) a také přesný počet diváků, rozdělené na dospělé a děti. Díky těmto zápisům je např. známé, kdy byla odehrána tisící hra a kolikátá hra byla ta poslední, odehraná druhého srpna 2020.

Důležitým pramenem pro historii Loutkové scény jsou *Zápisy LS*,¹⁰ psané od roku 1950 do roku 1977. Obsahují záznamy k jednotlivým odehraným titulům, ve kterých popisují kdo hrál, jak se hrálo, nějaké zajímavosti z představení či k jaké události bylo hráno. Za každý rok je pak napsána jedna souhrnná zpráva o tom, jak si divadlo během celého roku vedlo.

O jistém vývoji loutkového divadla svědčí i soubor *Loutková divadelní představení*,¹¹ který zaznamenává veškerá odehraná představení, včetně data. Jsou to v podstatě tabulky her, od prvopočátku až po současnost. V nich je vidět patrný posun v rámci

8 Pokladní deník, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

9 Zápisy loutkových divadelních představení, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

10 Zápisy LS, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

11 Loutková divadelní představení, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

odehraných titulů, neboť zpočátku byla každé představení uvedena jiná hra, poslední roky se však hraje jeden titul vícekrát, až pak se hraje titul jiný. Do roka jsou tak odehrány většinou dva, někdy tři tituly.

Podstatným pramenem byly i osobní *rozhovory s paní Svatavou Hejralovou*,¹² zpracované metodou orální historie.¹³ Paní Hejralová pochází z ochotnické rodiny, loutkářkou je již mnoho let a divadlem Krakonoš doslova „žije“ celý život. Byl to právě její dědeček, který vyrobil několik loutek, domalovával některé scény či zbudoval přenosnou loutkovou scénu pro zájezd do Francie. Veškeré informace takto získané jsou podloženy z dokumentů či výročních zpráv Loutkové scény, případně z odborných knih.

2.2 Literatura

V rámci zpracování daného tématu bylo čerpáno i z velkého množství odborné literatury. Pro samotné loutky a jejich rozdělení, vývoj či samotný vznik byla použita hlavně kniha s názvem *Dvě století českého loutkářství* od Alice Dubské,¹⁴ která byla doplněna o další informace z knih *Od předmětu k loutce a od loutky k divadlu*¹⁵ od Luděka Richtera či *Podoby loutek*¹⁶ od Aloise Tománka. To byl v podstatě takový základní kámen práce, který rozvinuly další knihy. Pro historii loutkářství byla podstatná *Loutkářská kronika*,¹⁷ jejímž autorem je Jaroslav Bartoš, kterou ale doplnily např. *Dějiny české loutkové hry do roku 1945*¹⁸ od Zdeňka Bezděka či *Kapitoly z historie českého loutkového divadla a české školy herectví s loutkou*¹⁹ od Miroslava Česala. Informace o amatérských souborech pocházejí z knihy *Fenomén českého*

12 Rozhovor se Svatavou Hejralovou, ve Vysokém nad Jizerou.

13 VANĚK, Miroslav. Orální historie ve výzkumu soudobých dějin. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2004.

14 DUBSKÁ, Alice. *Dvě století českého loutkářství: Vývojové proměny českého loutkového divadla od poloviny 18. století do roku 1945*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2004. ISBN 80-7331-008-2.

15 RICHTER, Luděk. *Od předmětu k loutce a od loutky k divadlu*. 2. vyd. Praha: IPOS-ARTAMA Praha a Společenství pro pěstování divadla pro děti a mládež DOBRÉ DIVADLO DĚTEM, 1997. ISBN 80-7068-097-0.

16 TOMÁNEK, Alois. *Podoby loutek*. 1. vyd. Praha: Divadelní fakulta akademie múzických umění v Praze, 1998. ISBN 80-85883-36-8.

17 BARTOŠ, Jaroslav. *Loutkářská kronika: Kapitoly z dějin loutkářství v českých zemích*. Praha: Orbis, 1963. ISBN 11-019-63.

18 BEZDĚK, Zdeněk. *Dějiny české loutkové hry do roku 1945*. Praha: Divadelní ústav, 1983.

19 ČESAL, Miroslav. *Kapitoly z historie českého loutkového divadla a české školy herectví s loutkou*. Praha: Akademie múzických umění, fakulta divadelní, 1992. ISBN 80-85467-28-3.

loutkářství,²⁰ kterou napsal Jan Novák, a také z *Encyklopedie výtvarníků loutkového divadla v českých zemích a na Slovensku*²¹ od Milana Knížíka.

Práce je zaměřena na město Vysoké nad Jizerou, proto bylo nutné vyhledat také informace týkající se přímo města, zvláště co se dotýká historie. Hlavními zdroji byly knihy *Vysoké nad Jizerou, pohledy do minulosti daleké i nedávné*²² od Václava Lukáše a *Divadlu vysockému na mnoho mil rovno nebylo*²³ od Miroslava Kubáta. Některé informace byly doplněny z knih, které jsou zaměřeny přímo na nějakou konkrétní historickou událost, jako např. kniha *Soumrak nad českým podkrkonoším: německá okupace Novopacka a Jilemnicka v roce 1938*²⁴ od Jana Juřeny, která se, jak už napovídá název, zabývá pohraničím po podepsání Mnichovské dohody v roce 1938.

Ostatní knihy ze seznamu literatury, který je uveden na konci práce, byly použity na doplnění informací jednotlivých kapitol či vysvětlení některých pojmů.

20 NOVÁK, Jan. *Fenomén českého loutkářství: Nejstarší amatérské loutkářské soubory*. Praha: KANT, 2016. ISBN 978-80-7437-205-6.

21 KNÍŽÍK, Milan. *Encyklopedie výtvarníků loutkového divadla v českých zemích a na Slovensku: od vystopované minulosti do roku 1950*. Hradec Králové: Nucleus HK, 2005. ISBN 80-86225-87-9.

22 LUKÁŠ, Václav. *Vysoké nad Jizerou: pohledy do minulosti daleké i nedávné*. Vysoké nad Jizerou: Město Vysoké nad Jizerou, 1992. ISBN 80-238-2915-7.

23 KUBÁT, Miroslav. *Divadlu vysockému na mnoho mil rovno nebylo: Sborník k dvoustému výročí ochotnického divadla v Podkrkonoší*. Hradec Králové: Kruh, 1986. ISBN 46-009-86.

24 JUŘENA, Jan. *Soumrak nad českým podkrkonoším: německá okupace Novopacka a Jilemnicka v roce 1938*. Dvůr Králové nad Labem: Ing. Jan ŠKODA - FORTprint, 2013. ISBN 978-80-86011-55-4.

3 Terminologie loutkového divadla a loutek

Loutkové divadlo je divadelní obor, kde je loutka tím hlavním prvkem. Avšak užití loutky nutně neznamená, že se jedná o loutkové divadlo.²⁵ „*O loutkové divadlo se jedná, jestliže: a) loutka-objekt se opravdu stává jednajícím subjektem; b) její přítomnost jako jednajícího subjektu je významově natolik klíčová, že by bez ní inscenace ztratila smysl, neboť jsou skrze ni sdělovány zásadní informace, a co do kvantity natolik hojná, že přes ní jde velmi podstatná část či spíše většina významů.*“²⁶

Většina historiků klade počátek českého loutkářství do druhé poloviny 18. století, avšak je dost pravděpodobné, že loutky se na území českých zemí vyskytovaly už mnohem dříve. Chybí ale prameny, které by tuto možnost potvrdily.²⁷ Mohlo by se říci, že takovými „prapředky“ dnešních loutek byly folklorní tyčové figury (české i slovenské), ty patřily k rekvizitám lidových slavností a zábav už od pohanských dob. Z původních nosných modelů se staly symboly a z nich se časem staly sólové postavy v primitivním dramatu. Stejně tak maňásek měl původně úplně jinou funkci – byl reklamní atrakcí ve stáncích na středověkém jarmarku. Až později se objevil v krátkých komediálních hrách. Jeho podoba je doložená v nejstarších dochovaných českých divadelních textech – uváděné pod názvem „Mastičkář“. Jedná se o zlomky intermedia (což je krátká divadelní mezihra či středověká meziaktní fraška²⁸) ze 14. století.²⁹

Za loutku se dá považovat jakýkoliv předmět a je jen na fantazii vodiče (loutkoherce), jak se daná věc bude chovat a co bude představovat. „*Každý jev užitý v divadle je sám sebou a zároveň něčím dalším, co zobrazuje. Vznešeně se tomu říká znakovost. Jaromír Hanzlík je Jaromír Hanzlík a zároveň Hamlet, princ dánský. Vařečka je vařečka a zároveň Hamlet, princ dánský (čili Haprdáns). Ten Hamlet (čili*

25 RICHTER, Luděk. *Praktický divadelní slovník*. 1. vyd. Praha: Dobré divadlo dětem, 2008, s. 96-97. ISBN 978-80-902975-8-6.

26 Tamtéž, s. 97.

27 DUBSKÁ, Alice. *Dvě století českého loutkářství: Vývojové proměny českého loutkového divadla od poloviny 18. století do roku 1945*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2004, s. 11-12. ISBN 80-7331-008-2.

28 RICHTER, Luděk. *Praktický divadelní slovník*. 1. vyd. Praha: Dobré divadlo dětem, 2008, s. 65. ISBN 978-80-902975-8-6.

29 MALÍK, Jan. *České a slovenské loutkové divadelnictví: Vývojový přehled, 1. část - Od nejstarších dob do května r. 1945*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1968, s. 3. ISBN 17-281-68.

dramatická postava) je oběma společný. Čím se tedy liší divadlo herecké od divadla loutkového? Tím, kdo či co postavu zobrazuje – představitelem. Jednou je to hercovo tělo, podruhé předmět – loutka.³⁰

I když loutkové hry měly různý původ a velké rozmezí žánrů, tak existovaly a dodnes existují aspekty, díky kterým se jedná o konzistentní celek. Tím nejdůležitějším prvkem, který sjednocoval hry loutkářského repertoáru, byla a je postava hlavně komická – Kašpárek (dříve nazýván Pimprle, neboli komická postava, od které Kašpárek převzal většinu vlastností³¹). Tato postava se stala typickou téměř pro všechny hry a to dokonce i tam, kde tato postava původně vůbec vystupovat neměla. Obvykle to byla postava vedlejší – nejčastěji sluha, lokaj, ale i panoš, krejčí, písař, tovaryš, školák atd. Dalším jednotícím prvkem českých loutkových her je jejich jazyk. Dá se říct, že téměř každá hra obsahovala jazykové nesprávnosti, germanismy, zkomoleniny a někdy dokonce i vulgární výrazy.³²

3.1 Druhy loutek

Je několik druhů loutek. Mohou být rozděleny podle materiálu, ze kterého jsou, podle doby vzniku či jak jsou voděny. To také patří mezi to základní rozdělení – jejich vodění. Je rozdíl, zda-li je loutka vedena zespodu, v tom případě mluvíme o tzv „spodové loutce“, vedena shora, tedy „loutka závěsná“ či vedena zezadu.

3.1.1 Spodová loutka

Mezi spodové loutky, kdy je loutka vedena zespodu, patří maňásek, javajka a spodová marioneta. Maňásek je druh loutky, ke které není třeba ani nitek, ani drátů – vše ovládá lidská ruka.³³ I proto možná působí tak živě a je vyhledávána i pro dětské hry

30 RICHTER, Luděk. *Od předmětu k loutce a od loutky k divadlu*. 2. vyd. Praha: IPOS-ARTAMA Praha a Společenství pro pěstování divadla pro děti a mládež DOBRÉ DIVADLO DĚTEM, 1997, s. 5. ISBN 80-7068-097-0.

31 RICHTER, Luděk. *Praktický divadelní slovník*. 1. vyd. Praha: Dobré divadlo dětem, 2008, s. 73. ISBN 978-80-902975-8-6.

32 DUBSKÁ, Alice. *Dvě století českého loutkářství: Vývojové proměny českého loutkového divadla od poloviny 18. století do roku 1945*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2004, s. 57-60. ISBN 80-7331-008-2.

33 Maňásek - kde se vzal a jaký je jeho původ? *Kouzlo loutek* [online]. 1. 5. 2018 [cit. 2021-01-18]. Dostupné z: <https://www.kouzlouloutek.cz/blog/post/manasek-kde-vzal-a-jaky-je-jeho-puvod>.

– děti s ní (v ní) cvičí jemnou motoriku prstů. Javajka je loutka, kdy je vodič zásadně skryt před zraky diváky. „*Hlava je rukou držena na kolíku a ruka vytváří tělo loutky, u orientálního vzoru je kolík proražen až pod loutku. Ruce jsou ovládány čempurity. Ty jsou buď k dlaním jen tak volně přivázány nebo uloženy v úzkém vydlabání ručičky (česká javajská škola), aby se dal přenášet na ruku (dlaň) loutky i rotační pohyb a tak dělat široká rozevlátá gesta. V hraní rukama a hlavou jsou stěžejní výrazové možnosti javajky. Jinak javajky po jevišti nechodí, ale „bruslí“.* Nohy, pokud je vůbec loutka má, jsou visící, používané ke zvláštním efektům a „pózám“ při hře.“³⁴ Zde je na místě vysvětlit ještě, co je to vůbec čempurit – jedná se o tyčku nebo drát s úchytem k vodění rukou, případně další částí těla.³⁵ Spodová marioneta je loutka na drátě, vedená zespodu. Hlavní tělo zde tedy nevytváří ruka, nýbrž loutka samotná.³⁶

3.1.2 Závěsná loutka

Loutky vedené shora, tzv. závěsné loutky, jsou zastoupeny jen jedním druhem a tím jsou marionety. Ty se ale rozdělují na marionetu na drátě a marionetu na nitích. „*Marioneta ovládala naše loutkové jeviště, mimo trochu „pokleslého“ maňáska, od dob kočovných loutkářů až do již dřív vzpomínaného nástupu javajky začátkem padesátých let. Pak se z profesionálních divadel na dlouhá léta vytratila, výjimkou bylo jen Divadlo Spejbla a Hurvínka.*“³⁷ Marioneta na drátě představuje jeden z nejstarších způsobů vedení marionet, kdy základem je drát připevněný k hlavě, či k zádům loutky. Tím je umožněn téměř plynulý pohyb. Končetiny se hýbaly pomocí nití, avšak byly i případy, kdy byly ovládány také drátem. To umožňovalo plynulejší a reálnější pohyb, zvláště u větších a rozměrných loutek. Oproti nim byla marioneta na nitích většinou loutkou s nižší hmotností. Je vedena bez pomocného drátu, tedy jen nitěmi. Toto vedení loutky je považováno za jedno z nejnáročnějších.³⁸ Co se týče prostoru pro loutky vedené shora, tak jsou zde jen dvě možnosti. Buď vodič stojí na lávce nebo na zemi

34 TOMÁNEK, Alois. *Podoby loutek*. 1. vyd. Praha: Divadelní fakulta akademie múzických umění v Praze, 1998, s. 20. ISBN 80-85883-36-8.

35 RICHTER, Luděk. *Praktický divadelní slovník*. 1. vyd. Praha: Dobré divadlo dětem, 2008, s. 23. ISBN 978-80-902975-8-6.

36 Jaké jsou druhy loutek? A v čem se liší od marionety? *Kouzlo loutek* [online]. 4. 6. 2018 [cit. 2021-01-20]. Dostupné z: <https://www.kouzloloutek.cz/blog/post/jake-jsou-druhy-loutek-a-v-cem-se-lisi-od-marionety>.

37 TOMÁNEK, Alois. *Podoby loutek*. 1. vyd. Praha: Divadelní fakulta akademie múzických umění v Praze, 1998 s. 36. ISBN 80-85883-36-8.

za loutkovou scénou – ve druhém případě je třeba zakrýt jeho (většinou dolní) část těla. K tomu slouží pozadí za loutkou. Samotná konstrukce prakticky omezuje vodiče v tom, kam až „smí“ s loutkou.³⁹

První marionety se v českých zemích začaly objevovat v polovině sedmnáctého století. V té době si principálové hereckých skupin uvědomovali, že ze všech dosud známých druhů loutek to jsou právě marionety, které mají výtvarnou podobu, konstrukci i způsob animace ideálně uzpůsobené k velké pohybové škále. Nejvíce se přibližují představě člověka-herce a tím ho mohou na jevišti nahrazovat.⁴⁰

3.1.3 Loutka vedená zezadu

Dalším a posledním druhem podle uvedeného dělení jsou loutky vedené zezadu. Ty bývají rozděleny na manekýna a stínohru. Za manekýna je považovaná prakticky jakákoliv loutka, která je vedena zezadu. Ovládání je často snadné a bezprostřední. Loutku je možné ovládat jakkoli – rukou, tyčkami, nitkami, rukou v zádech loutky apod.⁴¹ Výskyt této loutky souvisí s oblibou černého divadla. K loutkám, které jsou voděné zezadu, patří i stínové divadlo, zkráceně stínohra. Zde jsou použity ploché loutky vyrobené z papíru (nejčastěji), ale mohou být také z pergamenu nebo kůže (v minulosti). Tyto loutky speciálním způsobem vrhají svůj obraz na transparentní oponu. Druh tohoto divadla vznikl v Asii, v Evropě se objevil až v 18. století.⁴²

38 Slovník loutkářských termínů. *Muzeum loutkářských kultur v Chrudimi* [online]. 2021 [cit. 2021-01-18]. Dostupné z: <https://www.puppets.cz/cs/muzeum/loutkarsky-slovník>.

39 TOMÁNEK, Alois. *Podoby loutek*. 1. vyd. Praha: Divadelní fakulta akademie múzických umění v Praze, 1998, s. 47-54. ISBN 80-85883-36-8.

40 DUBSKÁ, Alice. *Dvě století českého loutkářství: Vývojové proměny českého loutkového divadla od poloviny 18. století do roku 1945*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2004, s. 16. ISBN 80-7331-008-2.

41 TOMÁNEK, Alois. *Podoby loutek*. 1. vyd. Praha: Divadelní fakulta akademie múzických umění v Praze, 1998, s. 57-62. ISBN 80-85883-36-8.

42 Stínové divadlo. *CoJeCo, Vaše encyklopedie od roku 1999* [online]. 2006 [cit. 2021-01-18]. Dostupné z: <https://www.cojeco.cz/stinove-divadlo>.

3.1.4 Zvláštní loutka

Pak jsou zde ještě loutky, které nespádají ani do jedné kategorie – ty mohou spadat do kategorie loutek zvláštních. Jsou tím myšleny loutky přilbové (loutka je, jak už napovídá název, umístěna na přilbu), krosnové (velká loutka se nosila na zádech, hlava loutky je ovládána hlavou vodiče), tyčové (jedná se o loutky obří, ovládané jsou pomocí tyčí jako prapor – typické pro folklorní slavnosti), obří (příklad právě tyčové loutky) či papírové divadlo (loutka je vystřižena a podlepena, často voděna ze strany, ale může být i zvrchu jako marioneta). Může být vyjmenováno mnoho dalších, za loutku se dá považovat téměř jakákoli věc, se kterou „se dá hrát divadlo“.⁴³

3.2 Loutky ve Vysokém nad Jizerou

„Soubor dodnes uchovává předválečný způsob práce. Hraje se původními loutkami v původních dekoracích, na repertoáru jsou staré marionetové hry upravované režiséry a uváděné po dvou až čtyřech zkouškách. Režisér plní vlastně jen organizační funkci, dobrá bývá jevištní mluva. Ročně sehrají asi deset představení. [...] Jsou to vesměs lidé velmi pilní, neboť vedle loutek ještě dělají ochotnické a dětské divadlo, hrají v dechovce a malém tanečním orchestru a podílejí se na organizaci ochotnických festivalů a okresních loutkářských přehlídek.“⁴⁴

Vysockých loutek je dohromady kolem šedesáti. Jedná se o soubor marionet na drátě, jen Kašpárek je marioneta na nitích – ten se také nejhůře ovládá. Kromě nich divadlo vlastní i pár maňásků, např. čerty (konkrétně může být jmenován čert Tintíšek).⁴⁵ Marionety vyrobil kominický mistr – pan Jan Dolenský. Loutky jsou v průměru 75 cm vysoké. Nejmenší je Kašpárek s Kalupinkou, ti mají 50 cm. Největší je pán hor Krakonoš, jehož výška činí rovný metr. Hlavu a ruce mají loutky kašírované, kdežto těla a nohy jsou ze dřeva.⁴⁶ „Kašírované znamená vytvořené z papírové hmoty, lepením natrhaných proužků papíru propojených škrobovým lepidlem buď do negativní formy, či na „kopyto“ z míčku, plastelíny..., jež se po zaschnutí vyjme např. rozříznutím

43 TOMÁNEK, Alois. *Podoby loutek*. 1. vyd. Praha: Divadelní fakulta akademie múzických umění v Praze, 1998, s. 63-72. ISBN 80-85883-36-8.

44 NOVÁK, Jan. *Fenomén českého loutkářství: Nejstarší amatérské loutkářské soubory*. Praha: KANT, 2016, s. 212. ISBN 978-80-7437-205-6.

45 Rozhovor se Svatavou Hejralovou, ze dne 12. 3. 2021 ve Vysokém nad Jizerou.

46 Zpráva o loutkách, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

výrobku, který se opět slepí. Výhodou je dostupnost materiálu, snadnost zhotovení a lehkost výrobku. Kaširování se používá jak pro hlavičky loutek (zejména maňásků), tak při výrobě rekvizit či dekorací.⁴⁷ Obličej se pak musí domalovat. Nohy a tělo ze dřeva dodělávali vysoctí řezbáři, nejčastěji se zmiňuje pan Josef Fučík.⁴⁸ Loutky oblékali zdejší krejčí. Švadleny oblékaly dámy a krejčí oblékali pánskou část. Z velké části jsou loutky oblečené v původních kostýmech, ale ty jsou již poměrně opotřebované, proto se začínají šít kostýmy nové.⁴⁹ „Dámskou část ošatily sl. Hanušová, Šátková a pí Jandová, pánskou pak pp. Hásek, Nečásek, Šalda, Janoušek a Špika. Později se v souboru našli další tvůrci loutek - Josef Fučík st., Josef Rón a hlavně Josef Hejral st. Každá loutka má svůj charakteristický výraz. Původní kulisy namalované malířem pokojů panem Janem Lvem z Jilemnice slouží stejně tak jako většina původních rekvizit dodnes. Ani repertoár se příliš nemění, nejčastěji padnou na výběr původní loutkové hry pp. Čecha, Kopeckého, Schmoranze, Rudloffa, Průchy a Vršovického, samozřejmě vhodně upravené pro současného „televizněpočítačového“ diváka.“⁵⁰

Ne všechny loutky jsou původní, některé se dodělávaly, když vznikaly nové hry. Většinu „dodělaných“ loutek vyrobil Josef Hejral starší. Např. když se hrála pohádka *Dlouhý, Široký a Bystrozraký*, tak vyrobil loutky právě on, stejně tak např. medvěda a různá drobná zvířátka (ovečky, oslíka na pohádku *Oslíku, otřes se!*, ze kterého opravdu padaly mince, a další). Udělal i dva čerty a kostlivce, který se rozpadal (na jevišti se rozpadne a zase se složí).⁵¹

Za posledních 10 let se podařilo základní soubor loutek zrestaurovat u paní Albrechtové z Lánova. Vysoctí loutkáři se o to pokoušeli i sami, ale zanechali marných pokusů s tím, že tato práce patří odborníkům.⁵²

47 RICHTER, Luděk. *Praktický divadelní slovník*. 1. vyd. Praha: Dobré divadlo dětem, 2008, s. 73. ISBN 978-80-902975-8-6.

48 KNÍŽÁK, Milan. *Encyklopedie výtvarníků loutkového divadla v českých zemích a na Slovensku: od vystopované minulosti do roku 1950*. Hradec Králové: Nucleus HK, 2005, s. 283. ISBN 80-86225-87-9.

49 Rozhovor se Svatavou Hejralovou, ze dne 12. 3. 2021 ve Vysokém nad Jizerou.

50 Zpráva o loutkách, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

51 Rozhovor se Svatavou Hejralovou, ze dne 12. 3. 2021 ve Vysokém nad Jizerou.

52 Rozhovor se Svatavou Hejralovou, ze dne 12. 3. 2021 ve Vysokém nad Jizerou.

3.2.1 Kašpárek

Tou nejoblíbenější loutkou mezi dětmi, ale i dospělými, je Kašpárek. Ten je i symbolem loutkové scény. Jedná se o jedinou marionetu ze souboru, která není na drátě, ale na nitích. Nejhůře se ovládá a téměř vždy je loutka jednou osobou voděna a druhou osobou mluvena. Jedná se o nejmenší loutku ze souboru, měří jen 50 centimetrů. K němu neodmyslitelně patří Kalupinka, která je stejně vysoká.⁵³ Kalupinka je partnerka loutkového Kašpárka. Typově pochází od Kolombíny, což je mladá, bystrá až lstivá milenka Harlekýnova v komedii dell'arte.⁵⁴

Kašpárek je také jediná loutka, která je spojena i s postavou herce. Spíše v minulosti, dnes jen výjimečně, se malá žena (herečka z „velkého“ divadla) převlékla do kostýmu Kašpárka a vyšla na scénu. Dříve byl také v divadle zvyk, že děti „nafukovaly“ Kašpárka. Šlo o to, že děti foukaly a foukaly, až se ozval hrom, vzápětí se zablesklo, zatměla se scéna a Kašpárek seděl na jevišti živý. Sešel ze scény a dával dětem perníčky nebo nějaké jiné maličkosti. Kašpárka hrála např. Františka Hejralová, Pavlína Šikolová, Žofie Patočková či Slávka Hubačíková.⁵⁵

Slávka Hubačíková, výrazná osobnost vysokého divadla v druhé polovině 20. století a lidová vypravěčka „poudaček“,⁵⁶ propůjčila svůj hlas na mnoho let právě dětem milovanému Kašpárkovi. Později se za něj i převlékala, když Kašpárek „obživl“. Takto na „živého“ Kašpárka vzpomíná: *„Já jsem byla vždycky takhle droboučká, měla jsem svůj kostýmek. Když Kašpárek poprvé vylezl na jeviště, tak děti přestaly tleskat, hovořit, ticho bylo... Protože Kašpárek říkal: „Já jsem teď malej, dřevěnej, podívejte se. Ale když hodně zafoukáte, hodně, hodně. Takhle do toho kornoutku z ručiček, tak budu velikej.“ A pak jsem vylezla já. Děti přestaly hovořit i obdivovat. Pak už ten trik samozřejmě znaly, že jo. Tak říkaly: „No jo, zase se Kašpárek nadechne a bude velikej. Bude nám zpívat, bude si s námi hrát a tancovat.“ Na to strašně ráda vzpomínám.*⁵⁷

53 Rozhovor se Svatavou Hejralovou, ze dne 12. 3. 2021 ve Vysokém nad Jizerou.

54 RICHTER, Luděk. *Praktický divadelní slovník*. 1. vyd. Praha: Dobré divadlo dětem, 2008, s. 73-77. ISBN 978-80-902975-8-6.

55 Rozhovor se Svatavou Hejralovou, ze dne 12. 3. 2021 ve Vysokém nad Jizerou.

56 To děuče hubu nezavře, říkali mi, vzpomíná lidová vypravěčka z Podkrkonoší, která slaví jubileum. *Český rozhlas Liberec* [online]. 2016 [cit. 2021-03-30]. Dostupné z: <https://liberec.rozhlas.cz/deuce-hubu-nezavre-rikali-mi-vzpomina-lidova-vypravecka-z-podkrkonosi-ktera-6017175>.

57 Rozhovor se Slávkou Hubačíkovou, ze dne 26. 3. 2021 ve Vysokém nad Jizerou.

3.2.2 Kulisy

„Kulisa je přenosná plošná součást jevištní dekorace, zobrazující zpravidla prostředí děje.“⁵⁸

Hraje se pokud možno v původních kulisách i s původními rekvizitami. Něco se občas muselo dodělat, něco se muselo opravit. Vysoké kulisy jsou raritou, protože zadní plátno se spouští a navíc je oboustranné. Je to úžasné v tom, že se jen otočí. Bohužel ale nejde zrekonstruovat, protože žádný restaurátor nebude rekonstruovat oboustranné plátno. Boky divadla jsou také původní.⁵⁹

Všechny kulisy maloval Jan Lev, což byl malíř pokojů z Jilemnice. Člověk sice nevzdělaný, ale zanechal za sebou krásnou práci.⁶⁰ Kulisy mají úžasnou atmosféru a hlavně hloubku – např. pozadí lesa – člověk má úplně chuť se po té cestě v něm rozeběhnout. V samotném lese zachytil i paprsky slunce, jak prosvítají mezi stromy a dokonce i takové to chmýří, co to slunce nechává.⁶¹

Scény jsou také původní, jen některé domalovával Josef Hejral starší. Jsou tam základní – královská komnata, obyčejná světnička, měšťanský pokoj, peklo, nebe, vodní říše, les, na návsi, na náměstíčku, v lesíčku, zimní les.⁶²

Od roku 1997 existuje přenosná loutková scéna. V tom roce byl totiž soubor pozván do Francie na Mezinárodní loutkový festival.⁶³ *„V roce 1997 poprvé vycestovaly historické loutky i s loutkáři do francouzské Normandie na mezinárodní loutkový festival v Dives sur Mer a o dva roky později si úspěšný zájezd zopakovaly. Ze starých oken se vyrobila mobilní loutková scéna jako přesná kopie stálého domácího jeviště, na postavení a následné složení stačí jedna hodina. Loutky při obou návštěvách vzbudily zasloužený obdiv a nadšení u malých i velkých francouzských diváků.“⁶⁴* Scénu stavěl také Josef Hejral starší. Párkrát soubor vyjel i po České republice, ale loutky i scéna samotná transportem a následným nakládáním i vykládáním dosti trpí,

58 RICHTER, Luděk. *Praktický divadelní slovník*. 1. vyd. Praha: Dobré divadlo dětem, 2008, s. 88. ISBN 978-80-902975-8-6.

59 Rozhovor se Svatavou Hejralovou, ze dne 12. 3. 2021 ve Vysokém nad Jizerou.

60 Zpráva o loutkách, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

61 Rozhovor se Svatavou Hejralovou, ze dne 12. 3. 2021 ve Vysokém nad Jizerou.

62 Rozhovor se Svatavou Hejralovou, ze dne 19. 3. 2021 ve Vysokém nad Jizerou.

63 Rozhovor se Svatavou Hejralovou, ze dne 12. 3. 2021 ve Vysokém nad Jizerou.

64 Zpráva o loutkách, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

tak se jezdit přestalo. Jedinou výjimkou je Čechova Olomouc, což je velký loutkový festival v České republice.⁶⁵

Soubor nikdy nebyl nazýván jako loutkový soubor, ale vždy to byla Loutková scéna nebo Loutkový odbor. Dnes je to Loutková scéna. Vždy patřila pod divadlo Krakonoš. V kolektivu loutkářů je jen málo lidí, kteří se věnují jen loutkám. Většinou jsou tam lidé, kteří hrají „velké divadlo“ a byli automaticky „přetaženi“ k loutkám, když tedy chtěli.⁶⁶

3.2.3 Loutkáři

K semilskému okresu se váže starý loutkářský rod Majznerů, i když jejich kořeny sahají do Vrchlabí a Nové Paky. Vysoké nad Jizerou (nejen) je přízviskem zachovalých lidových her tzv. sousedského, respektive selského lidového barokního divadla. Soubor Krakonoš ve Vysokém nad Jizerou je nejstarším souborem ze „železnobrodskosemilského“ kouta. Hraje už od roku 1786, avšak loutková scéna vznikla až roku 1924. I tak se jedná o nejstarší dosud hrající loutkové divadlo v kraji. Má svou vlastní scénu pro 80 dětí a hraje s historickými (původními) marionetami kousky tradičního rázu.⁶⁷

„Loutkáři jsou po celou dobu své existence součástí ochotnického souboru Krakonoš, z toho plyne nejen kvalitní jevištní mluva, ale také spolupráce při mnoha dalších aktivitách vysokých ochotníků, jako je festival Krakonošův divadelní podzim, plesy, maškarní bály a nejrůznější kulturní a společenské akce. Loutkáři mají od roku 1925 své trvalé sídlo v divadelní budově, která byla v roce 1991 vrácena spolku, a péče o vlastní budovu přináší nemálo starostí. Divadlo prošlo v letech 2006-2008 rekonstrukcí vnějších i vnitřních prostor a také modernizací technického vybavení.“⁶⁸

65 Rozhovor se Svatavou Hejralovou, ze dne 12. 3. 2021 ve Vysokém nad Jizerou.

66 Rozhovor se Svatavou Hejralovou, ze dne 12. 3. 2021 ve Vysokém nad Jizerou.

67 RICHTER, Luděk. Mapování amatérských krajů VIII. *Loutkář*. 2013(5), 36-40. ISSN 1211-4065.

68 NOVÁK, Jan. *Fenomén českého loutkářství: Nejstarší amatérské loutkářské soubory*. Praha: KANT, 2016, s. 213. ISBN 978-80-7437-205-6.

K roku 2021 loutkářský soubor vede Magdalena Pohanková (rozená Hejralová), která převzala pomyslné principálské žezlo po Josefu Hejralovi st. a Janu Hejralovi st. Pod svým vedením má asi patnáctičlenný kolektiv.⁶⁹

3.2.4 Obecenstvo

Asi každý si pamatuje školní povinné představení. Děti si sednou do hlediště pokud možno co nejdál od učitelek, učitelky si pro změnu sednou tak, aby měly přehled co který žák dělá. Ozve se první zvonění a v sále to zašumí. Děti v očekávání poslouchají druhé zvonění a po něm třetí. Po zhasnutí světel se ozvou někdy nadšené, jindy vyděšené výkřiky. Vzápětí se otevírá opona a oči diváka hledí na jeviště. Toto je typické pro školy. Avšak vysoké loutkové divadlo hraje hlavně o jarních a letních prázdninách a také v období Mikuláše.⁷⁰ Je tedy zřejmé, že se nejedná o školní povinnost, ale dobrovolnou zábavu.

„Vysoké děti si loutkového divadla neváží, protože to pro ně není vzácnost. Je to to jejich místní, co viděly už několikrát.“⁷¹ Ale když přijedou děti cizí, tak sedí potichu „jako myšky“ a koukají div ne s otevřenou pusou. Diváci bývají většinou půl na půl – půl dospělí a půl děti. Děti většinou převažují o trochu víc.⁷² „Nevíme, kdo je nadšenější, jestli děti nebo právě dospělí. Máme takovou tradici – skončí divadlo, znova se zazvoní a na scéně stojí Kašpárek a vždycky řekne: „Ahoj, děti.“ a „Ahoj, dospěláci.“, „Jak se vám to líbilo?“, „A odkud jste přijeli?“, „Přijedete zase?“, „Tak se budeme těšit.“ Ve Francii je, že skončí divadlo a všichni herci „vylezou“ před scénu i s tou loutkou a děti si na ně mohou sáhnout. Ale tohle jsme přenést nechtěli. Přeci jen tím ta loutka poměrně trpí.“⁷³ U dětí je lepší, když jsou starší, minimálně aby měly aspoň tři roky. Když se ozve např. hrom, tak aby se nelekly a nerozplakaly se. Na diváky, kteří ruší, většinou platí Kašpárek, ten má autoritu, případně jakákoliv jiná „odvážná loutka“, která udělá „pššt“.⁷⁴

69 *Loutková scéna ve Vysokém: Loutková scéna DS Krakonoš* [online]. Vysoké nad Jizerou, 2020 [cit. 2020-11-29]. Dostupné z: <https://info.vysokenadjizerou.cz/loutkove-divadlo/>.

70 Pokladní deník, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

71 Rozhovor se Svatavou Hejralovou, ze dne 12. 3. 2021 ve Vysokém nad Jizerou.

72 Rozhovor se Svatavou Hejralovou, ze dne 12. 3. 2021 ve Vysokém nad Jizerou.

73 Rozhovor se Svatavou Hejralovou, ze dne 12. 3. 2021 ve Vysokém nad Jizerou.

74 Rozhovor se Svatavou Hejralovou, ze dne 19. 3. 2021 ve Vysokém nad Jizerou.

Co se týče samotného dětského diváka, tak ten prošel velkou změnou. Vidět je to na samotných hrách, které prošly úpravou – jak obsahovou, tak jazykovou. Dnešní dětský divák nevydrží sledovat loutkové divadlo, které trvá hodinu, někdy i déle. Hry se zkracují tak, aby měly maximálně půl hodiny.⁷⁵ Pravděpodobně je to z důvodu roztržitosti, která doprovází dnešní mladou generaci. Přeci jen je dítě dnes zvyklé na televizní vysílání, kde se pohádky i pořady střídají po pár minutách. Je však doloženo, že původní české hry trvaly dvě, někdy i tři hodiny: „*Soudě podle blahovlné zmínky v dopise kardinála Arnošta hraběte Harracha z prvních dnů r. 1657, tehdejší představení „malých figur“ hraná v Čechách trvala obvykle dvě až tři hodiny [...].*“⁷⁶ Stejně tak je změna v jazyce. Ve Vysokém se dodnes drží krkonošské nářečí, avšak „dnešní děti“ mu již nerozumí v takové míře, aby pochopily děj pohádky.⁷⁷ Právě proto se provádějí úpravy. I samotné dialogy jsou zkracovány tak, aby dětského diváka bavily a nenudily.⁷⁸

3.2.5 Hudební doprovod

Divadlo, a to nejen loutkové, se neobejde bez nějakého hudebního doprovodu. Loutkovou scénu ve Vysokém nad Jizerou nejprve doprovázela Skupina mladých houslistů, později je nahradil flašinet.

Skupina mladých houslistů, která doprovázela divadlo, dokázala zahrát téměř jakýkoliv doprovod k dané hře. Z jednatelské knihy je znám přesný počet hudebníků k roku 1939, kdy se skupina skládala z pěti houslistů a jednoho basisty.⁷⁹ Tento počet zůstal téměř stejný. Houslisté byli však primárně součástí ochotnického divadla.⁸⁰

Začátkem padesátých let minulého století však skupinu nahradil flašinet, který je součástí loutkového divadla dodnes. „*Jak se ozve flašinet, tak všichni vědí, že bude loutkový divadlo.*“⁸¹ Pořídil se již v roce 1929, kdy za něho divadlo zaplatilo

75 Scénáře her, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

76 MALÍK, Jan. *České a slovenské loutkové divadelnictví: Vývojový přehled, 1. část - Od nejstarších dob do května r. 1945*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1968, s. 6. ISBN 17-281-68.

77 Rozhovor se Svatavou Hejralovou, ze dne 12. 3. 2021 ve Vysokém nad Jizerou.

78 Scénáře her, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

79 Jednatelská kniha Kapely mladých houslistů, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

80 Rozhovor se Svatavou Hejralovou, ze dne 1. 6. 2021 ve Vysokém nad Jizerou.

81 Rozhovor se Svatavou Hejralovou, ze dne 1. 6. 2021 ve Vysokém nad Jizerou.

355 korun,⁸² avšak zpočátku byl jeho účel zcela jiný – byl součástí rekvizit ochotnického divadla.⁸³ Do čtyřicátých let nebyl flašinet nic výjimečného, avšak později, a hlavně dnes, je to již rarita, která je pro vysockou Loutkovou scénu charakteristická. Starší generace vysockých obyvatel má jako flašinetáře zafixovaného Josefa Kučeru st.⁸⁴

82 Pokladní deník, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

83 Rozhovor se Svatavou Hejralovou, ze dne 1. 6. 2021 ve Vysokém nad Jizerou.

84 Výstava divadelní historie, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

4 Historie

4.1 Historie Vysokého nad Jizerou ve 20. století

Město Vysoké nad Jizerou dostalo název podle své vysoké nadmořské výšky (703 metrů nad mořem) a řeky, která teče v údolí pod ním. Spadají pod něj obce Sklenařice, Tříč, Stará Ves a Helkovice.⁸⁵

Než bude prostor věnován samotným letům existence loutkového divadla, je třeba zmínit ještě pár událostí, které samotné existenci loutek dost napomohly. Tou hlavní je ochotnické divadlo, které ve Vysokém zahájilo svou činnost již na konci osmnáctého století, konkrétně se jedná o rok 1786,⁸⁶ a které je od prvopočátku s vysokým loutkoherectvím propojené.⁸⁷ Devatenácté století je stoletím „národního obrození“, kdy je to právě divadlo, ve kterém se hraje výhradně v českém jazyce. Ve třicátých a čtyřicátých letech se mělo hrát v češtině ve stodvaceti městech a městysech, občas i na vesnici. Jediným českým profesionálním stálým souborem byl ten pražský, výjimečně se česky hrálo i v Brně a v Olomouci. Pravděpodobně bylo Vysoké první obcí, kde se hrálo ochotnické divadlo městského měšťanského typu, avšak není to zcela jisté, neboť chybí doklady z okolních obcí o jejich činnosti.⁸⁸ „*Také v poobrozenecké době znamenalo divadlo pro život obyvatel Vysokého a jeho okolí mnoho. V městečku si museli – jak už to v některých místech dříve bylo a někde i dodnes je – vytvářet určité kulturní hodnoty sami, pakliže je vůbec chtěli mít, protože tvůrci kultury profesionální se do nich právě nehrnuli. Město, ležící „v nadmořské výšce 2 160 vídeňských střeveců“, jak uvádí v roce 1862 Slovník naučný, muselo být soběstačným i pokud jde o divadlo.*“⁸⁹

Ochotníci si v podstatě museli postavit svoji budovu divadla, aby měli vůbec kde hrát, neboť Vysoké ke konci devatenáctého století značně chudne. Nejspíš za to mohla jeho vysoká poloha, možná i to, že zůstávalo stranou dopravního

85 LUKÁŠ, Václav. *Vysoké nad Jizerou: pohledy do minulosti daleké i nedávné*. Vysoké nad Jizerou: Město Vysoké nad Jizerou, 1992, s. 4-6. ISBN 80-238-2915-7.

86 Divadelní spolek Krakonoš. *Vysoké nad Jizerou* [online]. 2021 [cit. 2021-6-18]. Dostupné z: <https://www.vysokenadjizerou.cz/divadelni-spolek-krakonos/os-1015>.

87 Rozhovor se Svatavou Hejralovou, ze dne 12. 3. 2021 ve Vysokém nad Jizerou.

88 KUBÁT, Miroslav. *Divadlu vysockému na mnoho mil rovno nebylo: Sborník k dvoustému výročí ochotnického divadla v Podkrkonoší*. Hradec Králové: Kruh, 1986, s. 8-9. ISBN 46-009-86.

89 Tamtéž, s. 10.

i průmyslového ruchu. Každopádně úřady prohlásily sál na radnici (kde se doposud hrálo) za nezpůsobilý pro divadelní činnost a tak hrozilo, že ochotníci nebudou mít místo pro svá představení. To vedlo roku 1903 k založení fondu na postavení divadla. Stavba započala o dvaadvacet let později.⁹⁰ Zde je již prostor pro samotnou historii Vysokého nad Jizerou kontextu historie celého Československa, neboť ve stejném roce, kdy byla zahájena stavba samostatné budovy divadla, se odehrálo v sále radnice úplně první představení s loutkami. Ta následující již byla v malém sále divadelní budovy Krakonoš, kde se hraje dodnes.⁹¹

Počátek dvacátého století je spojen s první světovou válkou, která ovlivnila celkový vývoj státu. S návratem vojáků z front vzrostla v roce 1919 nezaměstnanost a hlad. Avšak podařilo se zabránit hyperinflaci a stabilizovat měnu – jednalo se o okolkování měny a uzavření hranic, aby bankovky „zůstaly“ ve státě. Postupně byly okolkované bankovky měněny za měnu novou – korunu československou. Ve stejném roce byla uskutečněna pozemková reforma a ženám bylo dáno volební právo. Devětatvacátého února 1920 byla přijata ústava, která mimo jiné stanovovala státním jazykem jazyk československý (fiktivní jazyk – čeština a slovenština zrovnoprávněny).⁹² Pro Vysoké nad Jizerou bylo však období dvacátých let rozvojové, neboť právě v těchto letech došlo k výstavbě tělocvičny Sokola, stejně tak se i ochotníci pustili do stavby divadelní budovy, ve které se rovnou počítalo i s Loutkovou scénou. Dále to bylo koupaliště na Hradském potoce, dokončení rozvodu elektřiny do domácností či nainstalování laviček na vyhlídkových místech města.⁹³ Kromě toho se ženy mohly stát členkami ochotnického divadla, o což se snažily již od roku 1913.⁹⁴

S Vysokým nad Jizerou je spjata i významná osobnost první republiky – doktor Karel Kramář, který se stal prvním předsedou vlády. Ve městě se narodil a ve dvacátých letech zde nechal postavit svou vilu. V pořadí se jednalo již o třetí – první vila je na Krymu, druhá v Praze. Ta vysocká měla sloužit jako letní sídlo, vystavěna byla

90 KUBÁT, Miroslav. *Divadlu vysockému na mnoho mil rovno nebylo: Sborník k dvoustému výročí ochotnického divadla v Podkrkonoší*. Hradec Králové: Kruh, 1986, s. 19-20. ISBN 46-009-86.

91 Rozhovor se Svatavou Hejralovou, ze dne 12. 3. 2021 ve Vysokém nad Jizerou.

92 CUHRA, Jaroslav a kol. *České země v evropských dějinách: Díl čtvrtý, od roku 1918*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2006, s. 28-31. ISBN 80-7185-795-5.

93 LUKÁŠ, Václav. *Vysoké nad Jizerou: pohledy do minulosti daleké i nedávné*. Vysoké nad Jizerou: Město Vysoké nad Jizerou, 1992, s. 42. ISBN 80-238-2915-7.

94 KUBÁT, Miroslav. *Divadlu vysockému na mnoho mil rovno nebylo: Sborník k dvoustému výročí ochotnického divadla v Podkrkonoší*. Hradec Králové: Kruh, 1986, s. 20. ISBN 46-009-86.

mezi lety 1927-1931.⁹⁵ Ze všeho nejvíc vila připomíná zámek. „*Exteriér se do dnešních dní zachoval v takřka autentické podobě, bohužel o interiérech to říct nemůžeme. Vysoká vila neměla takové štěstí jako její pražská jmenovkyně (Kramářova vila, sídlo premiérů ČR); již za druhé světové války vilu využívalo NSDAP jako politickou školu a po válce vila sloužila k rekreacím ROH. Obojí samozřejmě ovlivnilo podobu interiérů.*“⁹⁶ Kromě samotné vily má doktor Kramář ve Vysokém i svou bustu, kterou odhalili vysočtí obyvatelé v roce 1927 na jeho rodném domě.⁹⁷

Konec dvacátých let byl poznamenán krachem na newyorské burze, ke které došlo ve čtvrtek čtyřiadvacátého října roku 1929. To vedlo ke světové hospodářské krizi, která trvala až do roku 1934. V Československu se projevila vysokou nezaměstnaností a snahou státu o státní zakázky, které by pomohly lidem získat práci. V roce 1933 se navíc v sousedním Německu dostává k moci Adolf Hitler, který se stává říšským kancléřem. O dva měsíce později, v březnu 1933, vzniká první koncentrační tábor Dachau.⁹⁸ V Československu je v roce 1934 prezidentem opět zvolen T. G. Masaryk, avšak následující rok odstupuje a prezidentem je zvolen Edvard Beneš. Celé dění bylo navíc ovlivněno volbami konanými v roce 1935, ve kterých s velkou převahou vyhrává Sudetoněmecká strana, kterou volily dvě třetiny německým voličů žijících v pohraničí. Na přelomu let 1937 a 1938 se „sudetoněmecká otázka“ stává mezinárodním problémem, kterému „vévodil“ Adolf Hitler. Ten chtěl obsadit všechny sousedící státy – začal s Rakouskem v roce 1938, kde se mu povedl celkový anšlus a připojil ho k říši. Československo bylo v jednání od půlky září téhož roku. Po různých jednání byla třicátého září podepsána Mnichovská dohoda a Německu bylo postoupeno československé pohraniční území, které mělo německou většinu. Byla to celá jedna třetina území.⁹⁹

„*Rok 1938 měl i ve Vysokém dramatický spád. Již 1937 byla za silícího vědomí národního ohrožení založena ve Vysokém národní garda, útvar č. 57. - Ochotníci v tom roce sehráli burcující Čapkovovo drama „Bílá nemoc“, 1938 pak jeho „Matku“,*

95 Kramářova vila. *Vysoké nad Jizerou* [online]. 9. 1. 2016 [cit. 2021-6-18]. Dostupné z:

<https://www.vysokenadjizerou.cz/kramarova-vila/d-1267>.

96 Tamtéž.

97 LUKÁŠ, Václav. *Vysoké nad Jizerou: pohledy do minulosti daleké i nedávné*. Vysoké nad Jizerou: Město Vysoké nad Jizerou, 1992, s. 43. ISBN 80-238-2915-7.

98 CUHRA, Jaroslav a kol. *České země v evropských dějinách: Díl čtvrtý, od roku 1918*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2006, s. 62-72. ISBN 80-7185-795-5.

99 Tamtéž, s. 89-99.

... která s bolestným srdcem posílá svého posledního syna bránit vlast. Za částečné mobilizace nastoupili 21. května vybraní záložníci, vyzbrojení a vystrojení na četnické stanici, k jednotkám Stráže obrany státu (SOS) na hranice.“¹⁰⁰ V okolí Vysokého byly zabrány obce Sklenařice, Tříč, Paseky a Zlatá Olešnice.¹⁰¹ V podstatě se jednalo o okleštění vlastního katastru města, neboť byly odtrženy i ryze české obce, které byly připojeny k tzv. Sudetské župě.¹⁰² Avšak i vysočtí obyvatelé měli z německé okupace strach. „Dne 15. října 1938 se ve Vysokém nad Jizerou rozšířila poplašná zpráva, že má být město okupováno. Záhy se náměstí naplnilo místními obyvateli. Směrem k Jablonci nad Jizerou přes Tříč vyrazilo na rekognoskaci vojenské nákladní a pancéřované auto. Směrem k božím mukám vyšly i vysocké ženy ve snaze zabránit případné okupaci města. Odvážný čin, který by jistě neměl významnějšího účinku, však nebyl potřeba. Vojáci se brzy vrátili s negativním zjištěním.“¹⁰³ Pro okolní obce se Vysoké stalo útočištěm, ale stále se čekalo, jestli bude zabráno nebo ne. Hranice Sudet samotné město minula jen těsně.¹⁰⁴ Vysoké bylo tedy v podstatě českoněmecké pomezí, kde se střetával jazyk český s jazykem německým, neboť Vysoké zůstalo na české straně – jednalo se o nejvýše položené české město.¹⁰⁵ Samotné divadelní hry, ať již ochotnické či loutkářské, se musely předkládat v němčině ke schválení. I tak ale, pomocí satiry a ironie, se divadelníci snažili o vtip na adresu Němců.¹⁰⁶ Loutkové divadlo však hrálo jen zpočátku války, pak se loutkáři o loutky báli, aby jim nebyly zabaveny.¹⁰⁷

Slovensko čtrnáctého března 1939 vyhláší svou samostatnost a dává se pod ochranu německé říše. O den později je české a moravské vnitrozemí okupované německými vojenskými oddíly. K tomuto datu vzniká Protektorát Čechy a Morava.¹⁰⁸

100 LUKÁŠ, Václav. *Vysoké nad Jizerou: pohledy do minulosti daleké i nedávné*. Vysoké nad Jizerou: Město Vysoké nad Jizerou, 1992, s. 45. ISBN 80-238-2915-7.

101 Tamtéž, s. 45.

102 KUBÁT, Miroslav. *Divadlu vysockému na mnoho mil rovno nebylo: Sborník k dvoustému výročí ochotnického divadla v Podkrkonoší*. Hradec Králové: Kruh, 1986, s. 20. ISBN 46-009-86.

103 JUŘENA, Jan. *Soumrak nad českým podkrkonoším: německá okupace Novopacka a Jilemnicka v roce 1938*. Dvůr Králové nad Labem: Ing. Jan ŠKODA - FORTprint, 2013, s. 101. ISBN 978-80-86011-55-4.

104 LÁŠEK, Radan. *Krkonoše v roce 1938: armáda a opevnění*. Náchod: codyprint, 2015, s. 355. ISBN 978-80-903892-3-6.

105 Rozhovor se Svatavou Hejralovou, ze dne 19. 3. 2021 ve Vysokém nad Jizerou.

106 Rozhovor se Slávkou Hubačkovou, ze dne 26. 3. 2021 ve Vysokém nad Jizerou.

107 Rozhovor se Svatavou Hejralovou, ze dne 12. 3. 2021 ve Vysokém nad Jizerou.

108 CUHRA, Jaroslav a kol. *České země v evropských dějinách: Díl čtvrtý, od roku 1918*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2006, s. 89-99. ISBN 80-7185-795-5.

Ještě téhož roku začíná druhá světová válka, která trvá až do roku 1945. Toto období je poznamenáno holocaustem, který přichystali nacisté Židům. Je to období ghetta a koncentračních táborů.¹⁰⁹ Z vysockých obyvatel bylo v koncentračních táborech a káznících uvězněno celkem 130 občanů. Devatenáct z nich zemřelo podvýživou a vysílením, devětadvacet bylo popraveno.¹¹⁰ Hitler chystal „konečné řešení židovské otázky“. Mezitím se v Protektorátě „střídají“ říšští protektoři, nejvýznamnějším pro své činy je Reinhard Heydrich. Kvůli úspěšnému atentátu na něho byly vypáleny obce Lidice a Ležáky (červen 1942). Obětmi „heydrichiády“ se celkem stalo 5 000 lidí.¹¹¹

Červen roku 1944 byl pro občany Vysokého nad Jizerou ve znamení výstrahy, neboť při tzv. zvláštním soudu, který byl inscenovaný nacisty v sokolovně, bylo odsouzeno deset lidí k trestu smrti. Odsouzení byli popraveni v Praze na Pankráci. Samotného soudu se museli účastnit starostové obcí a další čeští obyvatelé z obou stran hranice. Obžaloba byla prostá – „přechovávání nepřátel říše“.¹¹²

Třetího května roku 1945 přijelo před vysocký městský úřad osobní auto, které bylo ozdobené československou vlajkou. Z auta vystoupili vyslanci revolučního národního výboru okresu (Miroslav Havlíček ze Semil, Jan Musil, Josef Vašák a poručík Kocourek – ten byl jmenován vojenským velitelem vysockého úseku). Byli to oni, kdo oznámil, že je konec války, tedy konec panství německých fašistů. Tím začalo ve Vysokém povstání a osvobozování města. Udavači a zrádci města byli zajištěni a dáni do vazby tehdejšího okresního soudu (dnešní muzeum). Padesáti ženám a dětem, kteří byly v Kramářově vile (od roku 1941 „gauschule“ – župní škola NSDAP) byl zaručen volný odchod. V pět hodin odpoledne autobusy odjely. Velitelem župní školy byl Herman Kvapil. Ten odjel do Jablonce nad Jizerou, kde zorganizoval „volkssturm“ (neboli německou lidovou domobranu). Ta se na nákladních vozech vracela přes Sklenařice do Vysokého nad Jizerou za stálé střelby. Již cestou byl u Stanového zastřelen Josef Kopal. Fašisté se nechtěli své moci vzdát. Pokaždě

109 CUHRA, Jaroslav a kol. *České země v evropských dějinách: Díl čtvrtý, od roku 1918*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2006, s. 103-118. ISBN 80-7185-795-5.

110 Květnové dny ve Vysokém. *Větrník*. Vysoké nad Jizerou: MěstNV, 1985, 1985(5), s. 6.

111 CUHRA, Jaroslav a kol. *České země v evropských dějinách: Díl čtvrtý, od roku 1918*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2006, s. 118-127. ISBN 80-7185-795-5.

112 LUKÁŠ, Václav. *Vysoké nad Jizerou: pohledy do minulosti daleké i nedávné*. Vysoké nad Jizerou: Město Vysoké nad Jizerou, 1992, s. 48. ISBN 80-238-2915-7.

odešli, aby se za pár hodin, někdy jen minut, vrátili s větší razantností.¹¹³ Povstání si vyžádalo celkem třináct obětí.¹¹⁴

Konec války, a tím i nacismu, je spjat také s vysídlováním německého obyvatelstva z pohraničních oblastí. Často bylo doprovázeno násilím, jednalo se převážně o nedobrovolné vysídlení.¹¹⁵ Vysoké bylo vysídlováním nejvíce zasaženo v oblasti zemědělství, kdy po odsunu Němců leželo mnoho půdy ladem. Až v roce 1949 se pokusilo nízkou úroveň hospodaření a opuštěnost půdy vyřešit JZD Rokytnice nad Jizerou, později se k němu připojily další JZD z okolních obcí (Sklenařice, Stará Ves, Tříč i Vysoké samotné). Tři poslední jmenované daly základ JZD Horal, se sídlem ve Vysokém.¹¹⁶

Období v Československu mezi léty 1945 až 1948 je nazýváno jako třetí republika. Ta věřila ve svou úlohu – vytvoření „mostu“ mezi Východem a Západem. *„Základy nového politického řádu položil Košický vládní program, schválený Edvardem Benešem 4. dubna 1945. Jeho jádro připravila komunistická strana, která v tomto systému zaujala silné postavení. Z 25 členů vlády (ministrů a státních tajemníků) bylo sedm příslušníků KSČ (či KSS) a přinejmenším tři sympatizanti, mezi nimi i sociálně demokratický předseda vlády Zdeněk Fierlinger. Komunisté se stejně jako v dalších zemích ohlíželi silová ministerstva (včetně ministerstva obrany, obsazeného údajně nestranickým generálem Ludvíkem Svobodou) a důležitý post ministra zemědělství.“*¹¹⁷ Komunisté si tak postupně „vytvářejí cestu“ k moci, v roce 1945 (po volbách) se stávají nejsilnější politickou stranou. Konec čtyřicátých let je poznamenám studenou válkou, což je konflikt mezi Západem a SSSR.¹¹⁸

V roce 1946, kdy volby vyhráli komunisté, se do čela vlády dostal jejich předseda – Klement Gottwald. To byl začátek, který skončil převzetím absolutní moci v únoru 1948 (tím končí třetí republika). Krize začala 20. února, kdy dvanáct členů vlády podalo demisi, avšak to nebyla nadpoloviční většina vlády.

113 Květnové dny ve Vysokém. *Větrník*. Vysoké nad Jizerou: MěstNV, 1985, 1985(5), s. 3-4.

114 KUBÁT, Miroslav. *Divadlu vysockému na mnoho mil rovno nebylo: Sborník k dvoustému výročí ochotnického divadla v Podkrkonoší*. Hradec Králové: Kruh, 1986, s. 21-22. ISBN 46-009-86.

115 CUHRA, Jaroslav a kol. *České země v evropských dějinách: Díl čtvrtý, od roku 1918*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2006, s. 155-156. ISBN 80-7185-795-5.

116 35 let socializace zemědělství: 20 let státního statku. *Větrník*. Vysoké nad Jizerou: MěstNV, 1985(5), s. 10.

117 CUHRA, Jaroslav a kol. *České země v evropských dějinách: Díl čtvrtý, od roku 1918*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2006, s. 160. ISBN 80-7185-795-5.

118 Tamtéž, s. 165-170

Komunisté tak mohli začít s praktikováním připravených i improvizovaných plánů – včetně nátlaků na prezidenta Beneše, aby demisi přijal. Což se také 25. února 1948 stalo. Klement Gottwald byl ponechán v čele vlády a vznikly tzv. akční výbory, které představovaly novou, nikým nevolenou moc (začalo zatýkání, propouštění ze zaměstnání i reorganizace společenského života). Ještě téhož roku, v červnu, se stává až do roku 1953 prezidentem.¹¹⁹ „Komunistická strana, která byla před válkou ve Vysokém zcela bezvýznamná, získala ve volbách 26. 5. 1946 370 hlasů (národní socialisté 226, lidovci 105, sociální demokraté 49). Projevilo se tak první nadšení z osvobození a naděje v sociální spravedlnost, spojované tehdy mnohými s touto stranou. Když se v únoru 1948 zmocnila vlády, byli ve volbách 30. 5. 1948 24 občané ve Vysokém zbaveni volebního práva „pro nepřátelský postoj k lidově demokratickému zřízení“. Jednotná kandidátka získala tehdy 712 hlasů, byly odevzdány 24 bílé lístky a 22 jich bylo údajně neplatných.“¹²⁰

Padesátá léta se nesou ve znamení vykonstruovaných politických procesů, hromadně označovány jako represe. Nelze určit přesné číslo obětí, odhaduje se, že počet překročil několik set tisíc, každopádně by se nemělo zapomínat na jména jako je Rudolf Slánský (bývalý generální tajemník KSČ) či Milada Horáková (národně socialistická poslankyně). Ale represe se týkaly i nepoddajných a nepohodlných občanů, kteří končili nejčastěji bez soudů v táborech nápravných prací. Věznění byli po celé republice, avšak významnými se stali jáchymovské uranové doly, kde se těžilo pro sovětský atomový průmysl.¹²¹ I na Vysokku měly politické procesy své oběti. „V roce 1952 byl inscenován proces se „členy velezrádné a špionážní organizace, odnože Zelené internacionály v Podkrkonoší, řízené z emigrace Josefem Zemanem“. J. Zeman býval hospodářem u Pece ve Stanovém. Za německé okupace v únoru 1943, odváděn po zatčení, uprchl gestapu a do konce války se skrýval. Oba jeho rodiče a tchán byli od Němců popraveni. [...] Po únoru 1948 na čas uvězněn a další léta žil v emigraci. Roku 1984 zemřel v USA.“¹²² Jinak byly padesátá léta doba pětiletěk, kolektivizace

119 CUHRA, Jaroslav a kol. *České země v evropských dějinách: Díl čtvrtý, od roku 1918*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2006, s. 170-174. ISBN 80-7185-795-5.

120 LUKÁŠ, Václav. *Vysoké nad Jizerou: pohledy do minulosti daleké i nedávné*. Vysoké nad Jizerou: Město Vysoké nad Jizerou, 1992, s. 49. ISBN 80-238-2915-7.

121 CUHRA, Jaroslav a kol. *České země v evropských dějinách: Díl čtvrtý, od roku 1918*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2006, s. 183-192. ISBN 80-7185-795-5.

122 LUKÁŠ, Václav. *Vysoké nad Jizerou: pohledy do minulosti daleké i nedávné*. Vysoké nad Jizerou: Město Vysoké nad Jizerou, 1992, s. 49. ISBN 80-238-2915-7.

zemědělství a odchodu mnohých do exilu (např. Jiří Voskovec či Ferdinand Peroutka).¹²³ Kromě toho byla v roce 1953 provedena měnová reforma, která cíleně znehodnocovala úspory obyvatel. To mělo za následek hromadné nepokoje (minimálně na 130 místech po celé republice). Vytvářely se jednotná zemědělská družstva a celkově kolektivizace byla roku 1960 v podstatě ukončena.¹²⁴ Za zmínku stojí i znárodnění průmyslových závodů či socializace živností a obchodů, neboť ve Vysokém žili převážně malí řemeslníci, živnostníci a zemědělci. Právě pro ně bylo znárodnění a kolektivizace velice bolestná záležitost.¹²⁵ Roku 1953 se na čtyři roky stává prezidentem Antonín Zápotocký. Roku 1957 ho ve funkci střídá Antonín Novotný, který je prezidentem 10 let.¹²⁶

V šedesátých letech 20. století byla zavedena volná sobota a tedy dvoudenní víkend. To se odrazilo na trávení volného času – vzniká tzv. „chalupářská kultura“ (ta je dodnes pro Čechy typická). Byli propuštěni téměř všichni vězni z masové represe a část byla i rehabilitována (zbavena obvinění). Termín „zlatá šedesátá“ se týkal hlavně kultury a to jak v oblasti filmu, tak i v oblasti hudby. Populárními se stala divadla malých forem (např. Na zábradlí) uvádějící do českého prostředí mimo jiné absurdní drama.¹²⁷ Avšak jsou to právě šedesátá léta, která jsou významná pro činnost vysockého loutkového divadla i ochotníků. Do divadelní budovy se totiž přestěhovalo kino, neboť to bylo do roku 1962 v sokolovně, ale ta vyhořela. Z balkonu se proto musela udělat promítací kabina a tím se zmenšil prostor pro diváky. Navíc se v divadelní budově pořádaly schůze JZD, KSČ, ale i schůze samotného města. Celkově bylo ovlivněno kulturní dění, které bylo částečně pozastaveno.¹²⁸

Rok 1968 byl zlomový. Nejen že se začaly objevovat termíny „socialismus s lidskou tvář“, což byl v podstatě pocit vytváření nového společenského systému, Pražské jaro (tak bylo nazýváno období politického uvolnění), ale také Sovětský svaz začal rozpracovávat operaci Dunaj, neboli vojenskou invazi mířenou do Československa. Ta byla osmnáctého srpna 1968 schválena „pětkou“ (tj. pět států

123 CUHRA, Jaroslav a kol. *České země v evropských dějinách: Díl čtvrtý, od roku 1918*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2006, s. 183-192. ISBN 80-7185-795-5.

124 Tamtéž, s. 213-215.

125 LUKÁŠ, Václav. *Vysoké nad Jizerou: pohledy do minulosti daleké i nedávné*. Vysoké nad Jizerou: Město Vysoké nad Jizerou, 1992, s. 48. ISBN 80-238-2915-7.

126 CUHRA, Jaroslav a kol. *České země v evropských dějinách: Díl čtvrtý, od roku 1918*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2006, s. 213-215. ISBN 80-7185-795-5.

127 Tamtéž, s. 227-229.

128 Korespondence se Svatavou Hejralovou, ze dne 16. 4. 2021.

Varšavské smlouvy – Sovětský svaz, Maďarsko, Bulharsko, Polsko a NDR). V noci z 20. na 21. srpna tyto státy zahájily operaci, která vedla k okupaci Československa. Mimo jiné se změnil i prezident – Antonín Novotný rezignuje a prezidentem je nově zvolen armádní generál Ludvík Svoboda.¹²⁹ Rok 1969 je pro Vysoké významný hlavně z toho důvodu, že se v něm zřídila pokusná stanice Výzkumného ústavu rostlinné výroby v Praze v Ruzyni. Byla jednou ze dvanácti, avšak jediná, která je horského typu – také je z nich nejvýše položená.¹³⁰

Sedmdesátá léta jsou začátkem doby, od kdy je zmiňován Gustav Husák jako prezident (zvolený v roce 1975) a od kdy se začíná mluvit o Václavu Havlovi. Proslulým se stal jeho otevřený dopis, který poslal právě nově zvolenému prezidentovi. Novým fenoménem se stal samizdat – pod tento termín patří téměř vše, co se vymykalo kontrole státu a existovalo navzdory režimním zákazům (vydávání knih a časopisů, neformální vzdělávací programy – např. bytové semináře, nezávislá kultura na koncertech a neoficiálních výstavách apod.). Nejvýznamnější občanskou iniciativou té doby je založení Charty 77. Snažila se o prosazování lidských a občanských práv v Československu.¹³¹

Další desetiletí, tedy léta osmdesátá, jsou známá výrazem „perestrojka“ (přestavba). Pod tímto termínem má být skryta hospodářská reforma, avšak je to spíše krok k osvobození a celkovému rozpadu a rozvolnění celého východního bloku. Mimo československé území stojí za zmínku i výbuch jaderné elektrárny v Černobylu, který ovlivnil národnostní vztahy celého Sovětského svazu. Druhá polovina osmdesátých let je začátkem konce komunistického režimu.¹³² „*Poslední rok komunistického režimu začal masivními demonstracemi při Palachově týdnu v lednu 1989. Původně pietní akt na Václavském náměstí, iniciovaný opozicí k uctění Palachovy památky, přerostl v týden trvajícím policejní represe vůči demonstrantům.*“¹³³ Pád

129 CUHRA, Jaroslav a kol. *České země v evropských dějinách: Díl čtvrtý, od roku 1918*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2006, s. 232-235. ISBN 80-7185-795-5.

130 LUKÁŠ, Václav. *Vysoké nad Jizerou: pohledy do minulosti daleké i nedávné*. Vysoké nad Jizerou: Město Vysoké nad Jizerou, 1992, s. 54. ISBN 80-238-2915-7.

131 CUHRA, Jaroslav a kol. *České země v evropských dějinách: Díl čtvrtý, od roku 1918*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2006, s. 262-264. ISBN 80-7185-795-5.

132 Tamtéž, s. 280-295.

133 Tamtéž, s. 295.

komunistické strany v Československu byl završen zvolením Václava Havla prezidentem 29. prosince 1989.¹³⁴

Devadesátá léta by se daly souhrnně nazvat jako likvidace totality a nastolování demokratických principů. Samotné rozdělení Československé republiky proběhlo 1. ledna 1993. Od roku 1990 se navíc začalo ve Vysokém rozvíjet soukromé podnikání. Za zmínku stojí služby jako zámečnický a opravář zemědělské techniky, obuvník, instalatér, hodinář, sklenář či malíř a natěrač.¹³⁵

4.2 Historie československého loutkářství

„Pokoušíme-li se v kterékoliv kulturní oblasti vystopovat vývoj některého druhu umění až k jeho prapůvodním projevům, jsme odkázáni téměř výhradně pouze na dohady. Jedinou oporou je nám úvahová logika, dedukční pravděpodobnost, v nejlepším případě analogie.“¹³⁶

V českých zemích se loutkové divadlo vyvíjí přes dvě stě let. Prošlo proměnou ve formě stylů, inscenačních technik i společenské funkce daného divadelního druhu. Byť však došlo k určitým proměnám, tak se divadlo stalo neodmyslitelnou součástí kulturního dědictví národa českého.¹³⁷ Patrné jsou hned 3 formy loutkového divadla. První je maňáskové divadlo, které zůstalo téměř beze změny – jedná se hlavně o improvizaci s Kašpárkem. Následuje divadlo se spodovými loutkami, které bylo rozšířené hlavně mezi lety šedesátými a sedmdesátými. Divadlo bylo spojené se zimním obdobím, protože ho hráli hlavně řemeslníci, kteří v té době neměli možnost pracovat. Poslední formou jsou samotné marionety, které jsou také nejrozšířenější. Hry, psané přímo pro tento druh loutek, byly psané již na počátku 19. století.¹³⁸

Kromě formy divadla je patrná i změna v jeho samotném pojetí. *„Na základě podrobného výzkumu usuzuje Henryk Jurkowski ve své práci o dějinách dramatické*

134 Tamtéž, s. 298.

135 LUKÁŠ, Václav. *Vysoké nad Jizerou: pohledy do minulosti daleké i nedávné*. Vysoké nad Jizerou: Město Vysoké nad Jizerou, 1992, s. 57. ISBN 80-238-2915-7.

136 MALÍK, Jan. *České a slovenské loutkové divadelnictví: Vývojový přehled, 1. část - Od nejstarších dob do května r. 1945*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1968, s. 3. ISBN 17-281-68.

137 DUBSKÁ, Alice. *Dvě století českého loutkářství: Vývojové proměny českého loutkového divadla od poloviny 18. století do roku 1945*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2004, s. 5. ISBN 80-7331-008-2.

138 SOKOL, František, ed. *Svět loutkového divadla*. Praha: Albatros, 1987, s. 79. ISBN 13-736-87.

literatury pro loutky, že loutkové divadlo od svého vzniku prošlo postupně třemi fázemi. V první fázi, kterou autor označuje jako „pantomimickou“, stavěli loutkáři svůj projev na pohybových možnostech loutek. V druhé dominoval princip vyprávění – narativnost. Jako příklad uvádí především středověké loutkáře, kteří pohybovou akci loutek doprovázeli zpěvem balad, přednesem básní nebo epickým vyprávěním. Třetí fáze začala uplatněním dramatických textů. Její plné rozvinutí klade Jurkowski teprve do 17. století.“¹³⁹ Změnou prošli i diváci. Zatímco na počátku bylo loutkové divadlo určeno pro dospělé obecnost a děti byly spíše jen trpěny, tak na počátku 20. století se situace obrací a pozornost je věnována malému diváku.¹⁴⁰

Řada historiků klade počátek českého loutkoherectví do poloviny 18. století, avšak je nutné si uvědomit, že se jedná hlavně už o nepřetržité a na sebe navazující divadlo. Má své základní znaky, svou formu, organizaci i funkci a tím vším odpovídá dnešnímu chápání divadelního systému.¹⁴¹ Neznačená to ale, že by se loutky na českém území nevyskytovaly vůbec. Jak již bylo zmíněno výše, loutková divadla byla známá již od středověku. Počátky her byly však věnovány již existujícím hrám, jednalo se o mezinárodní repertoár – např. Faust, Jenovefa, Don Juan a další. Okolnosti vzniku českých her ale nejsou známé.¹⁴²

Prvním českým vyobrazením loutky je dřevoryt, připojený jako ilustrace k letáku. Ten vyšel v Litomyšli po roce 1590.¹⁴³ Mechanická loutková divadla se však využívala v prostorách kostelů již během 14. až 16. století. Představovaly náboženské výjevy – zvláště pak biblické hry¹⁴⁴ a mystérie (neboli nejrozšířenější středověké divadelní hry 14.-16. století – původně náměty ze života Ježíše Krista,

139 DUBSKÁ, Alice. *Dvě století českého loutkářství: Vývojové proměny českého loutkového divadla od poloviny 18. století do roku 1945*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2004, s. 19. ISBN 80-7331-008-2.

140 BARTOŠ, Jaroslav. *Loutkářská kronika: Kapitoly z dějin loutkářství v českých zemích*. Praha: Orbis, 1963, s. 233-234. ISBN 11-019-63.

141 DUBSKÁ, Alice. *Dvě století českého loutkářství: Vývojové proměny českého loutkového divadla od poloviny 18. století do roku 1945*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2004, s. 11. ISBN 80-7331-008-2.

142 BEZDĚK, Zdeněk. *Dějiny české loutkové hry do roku 1945*. Praha: Divadelní ústav, 1983, s. 9.

143 MALÍK, Jan. *České a slovenské loutkové divadelnictví: Vývojový přehled, 1. část - Od nejstarších dob do května r. 1945*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1968, s. 5. ISBN 17-281-68.

144 DUBSKÁ, Alice. *Dvě století českého loutkářství: Vývojové proměny českého loutkového divadla od poloviny 18. století do roku 1945*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2004, s. 13. ISBN 80-7331-008-2.

později přibýly další biblické děje¹⁴⁵). Ty se v různých obměnách hrály i nadále, spolu s příběhy, které čerpaly z ústní tradice.

První jmenovité záznamy o činnosti loutkářů pochází z 16. století. Prvním je švýcarský loutkář Jindřich Wirre, který působil v Praze v roce 1563.¹⁴⁶ Druhým je Sas Kryštof Hartwig, ten provozoval divadlo v Trutnově v roce 1579.¹⁴⁷ Jsou to právě oni, kteří symbolizují konec středověkých loutkových divadel. Vzápětí nastupuje éra marionetářů, což je nová etapa loutkářství.

Marionetové divadlo se mezi lety 1650-1750 značně proměňovalo. Začínalo s tituly, které souvisely s tradicí motivů vzatých z Bible. Následovaly hry prosté, dramatizace čerpala z ústní tradice či z knížek lidového čtení.¹⁴⁸ Repertoár byl tedy mnohostranný, situovaný do barokního stylu, avšak ne tak bohatý, jak by dnešní divák očekával.

Druhá polovina 18. století je spjata s novými směry – racionalismem a osvícenstvím. Evropská společnost se mění, prosazuje se filozofické myšlení a divadlo se stává prvkem národní výchovy. V barokním období byly v popředí opera a balet, kdežto s osvícenstvím nastupuje éra občanské činohry.¹⁴⁹ Toto období je také důležité v tom, že čeští loutkáři začínají hrát zpravidla v českém jazyce.¹⁵⁰

Podle žádostí o loutkářskou licenci je zřejmé, že nejstaršími loutkáři v českých zemích byli předci Matěje Vavrouše z Haber na Čáslavsku a Jana Václava Bittera z Mělníka. Oba totiž v žádostech uvádí, že se loutkovým divadlem zabývali i jejich otcové. Podrobnosti či více informací ale neexistuje.¹⁵¹ Mezi prvními českými

145 RICHTER, Luděk. *Praktický divadelní slovník*. 1. vyd. Praha: Dobré divadlo dětem, 2008, s. 110. ISBN 978-80-902975-8-6.

146 BARTOŠ, Jaroslav. *Loutkářská kronika: Kapitoly z dějin loutkářství v českých zemích*. Praha: Orbis, 1963, s. 7. ISBN 11-019-63.

147 DUBSKÁ, Alice. *Dvě století českého loutkářství: Vývojové proměny českého loutkového divadla od poloviny 18. století do roku 1945*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2004, s. 15. ISBN 80-7331-008-2.

148 MALÍK, Jan. *České a slovenské loutkové divadelnictví: Vývojový přehled, 1. část - Od nejstarších dob do května r. 1945*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1968, s. 6. ISBN 17-281-68.

149 DUBSKÁ, Alice. *Dvě století českého loutkářství: Vývojové proměny českého loutkového divadla od poloviny 18. století do roku 1945*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2004, s. 27-28. ISBN 80-7331-008-2.

150 BARTOŠ, Jaroslav. *Loutkářská kronika: Kapitoly z dějin loutkářství v českých zemích*. Praha: Orbis, 1963, s. 18. ISBN 11-019-63.

151 DUBSKÁ, Alice. *Dvě století českého loutkářství: Vývojové proměny českého loutkového divadla od poloviny 18. století do roku 1945*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2004, s. 31. ISBN 80-7331-008-2.

loutkáři, které známe i pravým jménem, má své místo loutkář Jan Brát z Náchoda.¹⁵² Ten měl podle pomocných knih pražského gubernia hrát s loutkami již roku 1775.¹⁵³

V osmdesátých letech 18. století jsou známá již jména, která jsou spjata s loutkářskou tradicí. Již v té době hráli, ve východních Čechách a v Podkrkonoší, Meissnerové, Finkové, Vidové, Hanušové a další. Ve stejné době se ale mluví i o Janovi Kopeckém,¹⁵⁴ jehož potomci hrají loutková představení dodnes. Znamější je jeho syn Matěj Kopecký.

Vilém Majzner je dodnes nazýván „krkonošským Matějem Kopeckým“, proto si zaslouží trochu více prostoru celý jeho rod. *„Loutkářská rodina Majznerových (její členové se původně psali Meissnerovi, též Meiznerovi, Meistnerovi, Maiznerovi) působila hlavně ve východních Čechách a v Podkrkonoší, i když zprávy o působení některých jejích členů potvrzují, že se na své loutkářské pouti dostali až na Moravu. Nejstarším známým loutkářem rozvětveného rodu by Jan Maissner, narozený asi v roce 1773 ve Vrchlabí, který žádal o loutkářskou licenci již kolem roku 1790. V té době hrál s loutkovým divadlem i František (Franc) Meissner (* 1782 ve Vrchlabí). Začátkem 19. století se začali loutkovému divadlu věnovat Meiznerové (později Maiznerové, Maisnerové i Majznerové) z Nové Paky, zejména Josef (* kolem 1808) a František (* ?). Ve druhé polovině 19. století se stal proslulým loutkářem východočeského kraje a Podkrkonoší Josefův syn Vilém Maizner (1846-1906). S jeho loutkovým divadlem hrály od začátku 20. století společně jeho děti Bohumil, Božena a Ladislav Majznerovi (i Maiznerovi). Rodinnou štafetu této větve majznerovské loutkářské dynastie převzal ve 30. letech Bohumilův mladší syn Vilém Majzner (1905-1962), který [...] dovršil svou loutkářskou dráhu v libereckém loutkovém divadle.“¹⁵⁵* Kniha, ze které je však čerpáno, je psána do roku 1945. Proto v ní není uveden poslední známý loutkář z této rodiny, kterým je taktéž Vilém Majzner. Ten se narodil roku 1934 přímo v maringotce rodičů loutkářů. Sám byl již pátou generací loutkářské rodiny.

152 BARTOŠ, Jaroslav. *Loutkářská kronika: Kapitoly z dějin loutkářství v českých zemích*. Praha: Orbis, 1963, s. 51. ISBN 11-019-63.

153 DUBSKÁ, Alice. *Dvě století českého loutkářství: Vývojové proměny českého loutkového divadla od poloviny 18. století do roku 1945*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2004, s. 32. ISBN 80-7331-008-2.

154 Tamtéž, s. 38.

155 Tamtéž, s. 95-96.

Zemřel v roce 2016 ve věku 82 let.¹⁵⁶ Je však jisté, že do Vysokého nad Jizerou jezdil a dokonce tam i hrál, někdy si půjčil i loutkovou scénu.¹⁵⁷

Avšak zpět k historii – na počátku 19. století je činnost loutkářů dosti omezená. Jsou přirovnáváni k cikánům a loupežníkům, poddávají se lenosti a následná bída je nutí ke zločinu.¹⁵⁸ „*Bývají jim odpírány církevní úkony, někdy tedy i pohřeb. Jejich těžké sociální postavení se mnoho nezměnilo ani v polovině osmnáctého století, kdy začínají loutkářská představení v české řeči.*“¹⁵⁹ Primárně šlo však pravděpodobně o omezení potulných krajánků a kejklířů, kteří by mohli nosit informace z okolních zemí týkajících se politiky i změn ve světě. Změna přišla až po napoleonských válkách, kdy dochází k rozšíření českého loutkářství do venkovských měst a vesnic.¹⁶⁰ Že bylo loutkové divadlo v oblibě široké veřejnosti svědčí i fakt, že již ve dvacátých letech 19. století, byť stále platila různá omezení a zákazy, vzrostla činnost českých loutkářů.¹⁶¹

Následný rozvoj amatérských loutkových divadel byl spjat s českými spolky (zejména se sokolskou jednotou), které byly zakládány od roku 1862. Jedním z nejstarších záznamů sokolského loutkového divadla je scénka z Kouřimi z roku 1874.¹⁶²

Zajímavostí je, že loutkové divadlo ovlivňovalo široké kruhy společnosti. Jako příklad může být uveden Bedřich Smetana, který měl loutkové divadlo hrát doma svým dcerám. Loutky měla vyrobit paní Smetanová – jednoduše podlepený papír doplněný o drátky, neboť její muž měl po paměti hrát Klicperovy hry, někdy se hraní chopila i sama jeho choť. I Mikoláš Aleš měl mít zálibu v loutkovém divadle. Nejprve

156 *Semilské noviny: Informační měsíčník občanů Semilská* [online]. XXIV.. Semily: Město Semily, 2016 [cit. 2021-5-28]. ISSN 1210-4981. Dostupné z:

https://www.semily.cz/customers/semily/ftp/File/semilске_noviny/2016/05_2016.pdf.

157 Rozhovor se Svatavou Hejralovou, ze dne 1. 6. 2021 ve Vysokém nad Jizerou.

158 BARTOŠ, Jaroslav. *Loutkářská kronika: Kapitoly z dějin loutkářství v českých zemích*. Praha: Orbis, 1963, s. 91. ISBN 11-019-63.

159 Tamtéž, s. 252.

160 DUBSKÁ, Alice. *Dvě století českého loutkářství: Vývojové proměny českého loutkového divadla od poloviny 18. století do roku 1945*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2004, s. 42-43. ISBN 80-7331-008-2.

161 BARTOŠ, Jaroslav. *Loutkářská kronika: Kapitoly z dějin loutkářství v českých zemích*. Praha: Orbis, 1963, s. 54. ISBN 11-019-63.

162 MALÍK, Jan. *České a slovenské loutkové divadelnictví: Vývojový přehled, 1. část - Od nejstarších dob do května r. 1945*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1968, s. 9. ISBN 17-281-68.

měl tvořit kresby divadla, včetně loutek. Později však, podle dostupných informací, namaloval 22 loutek s oponou dětem své bytné v Praze.¹⁶³

České loutkářství dovršuje období renesance na přelomu 19. a 20. století. Divadla jsou schopné již úspěšné reprezentace a jsou značně vyspělá. Roku 1903 se navíc v Praze uskutečnil I. sjezd českých loutkářů a o rok později se druhý sjezd uskutečnil v Plzni.¹⁶⁴ „III. a IV. proběhl v Praze a totéž sídlo měl také válečný V. sjezd r. 1940, který vyústil v strhující, bojově solidární manifestaci proti nacistické zvlí. V další sjezdové tradici mohlo se ovšem pokračovat až po válce.“¹⁶⁵

Důvod, proč rozvoj loutkového divadla trval poměrně dlouhou dobu, je jednoduchý. Většina loutkářů byla totiž negramotná. Právě proto byla tak důležitá tradice, neboť veškeré texty se předávaly z generace na generaci lidovou formou. Negramotnost nevadila ani rakouským úřadům, neboť nehrozilo nebezpečí vyplývající z hraní modernějších, tištěných a pokrokových her. Pokud loutkář žádal o udělení licence k hraní, prostě napsal tři křížky vedle jména toho, kdo za něho žádost sepsal. Dokonce ani nevadilo, že loutkář nemá psané texty k cenzuře, která se vztahovala na veškeré hry psané na papíře.¹⁶⁶

První světová válka utlumila celkově kulturní ruch, tedy i činnost a rozvoj loutkových divadel. Hned po vzniku Československé republiky však v Praze ožily pokusy o výstavbu speciální budovy pro loutkové divadlo, k realizaci však nedošlo. Avšak Praha se stala sídlem amatérských divadel – např. Umělecké scény Říše loutek či později založeného Loutkového divadla Umělecké výchovy.¹⁶⁷

Podzim roku 1938, značně poznamenán mnichovským diktátem, zasáhl i do činnosti loutkových divadel. „Předehrou k okupačním létům bylo několik událostí, které tvrdě zasáhly do loutkářské práce. Jednostranným verdiktem mnichovské konference zmizely v zabraném pohraničním území stovky pilných a nadějných českých divadélek, jejichž fundus byl ne-li zlovolně zničen, tedy zcizen a ztracen beze stopy.

163 BARTOŠ, Jaroslav. *Loutkářská kronika: Kapitoly z dějin loutkářství v českých zemích*. Praha: Orbis, 1963, s. 174. ISBN 11-019-63.

164 MALÍK, Jan. *České a slovenské loutkové divadelnictví: Vývojový přehled, 1. část - Od nejstarších dob do května r. 1945*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1968, s. 9. ISBN 17-281-68.

165 Tamtéž, s. 18.

166 BARTOŠ, Jaroslav. *Loutkářská kronika: Kapitoly z dějin loutkářství v českých zemích*. Praha: Orbis, 1963, s. 234-235. ISBN 11-019-63.

167 MALÍK, Jan. *České a slovenské loutkové divadelnictví: Vývojový přehled, 1. část - Od nejstarších dob do května r. 1945*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1968, s. 13. ISBN 17-281-68.

*Na sklonku osudného r. 1938 klesl počet loutkových scén o plnou čtvrtinu, počet představení bezmála na polovinu, ač nacistická propaganda ujišťovala celý svět, že český kulturní život nebyl anežď nijak dotčen.*¹⁶⁸ Po 15. březnu 1939 se situace ještě více zhoršila, neboť byl zabrán zbytek československého státního území. Avšak i v okupačních letech bylo uskutečněno několik protinacistických pořadů, některé se dokonce dočkaly i početných repríz. Následná válka byla pro loutkářské řemeslo těžkou zkouškou. Až po ní se ukázalo, že české loutky sehrály svou roli i v ghettech a v koncentračních táborech, kde české ženy vytvořily z jakéhokoliv materiálu jednoduché maňásky, kterými dodávaly sílu dospělým, ale i dětským vězňům.¹⁶⁹

Ženy samotné začaly hrát ženské úlohy až v šedesátých či sedmdesátých letech minulého století. Byť si loutkář hledal ženu v jiném rodu loutkářů a to ještě tak, aby zvládla loutku alespoň vodit, tak muž nepřipustil, aby hrála ženské role. I kdyby toho byla schopna, tak by něco takového dobrý loutkář nepřipustil. Mezi prvními, kdo nechal ženy hrát s loutkami žen a ještě je nechat i mluvit danou loutku, byli Jan Lašťovka (hrál v České Třebové¹⁷⁰) a jeho následovníci Antonín Kaiser a Karel Novák. Avšak trvalo dlouho, než se tento zvyk stal všeobecným a všeobecně uznávaným.¹⁷¹

4.3 Historie loutkové scény ve Vysokém nad Jizerou

Zápisy loutkové scény začínají větou: „*Naše loutkové divadlo bylo založeno v roce 1924, kdy se také 25. prosince hrála poprvé „Krakonošova nadílka*“.¹⁷² Původní myšlenka založit loutkové divadlo se zrodila v hlavě pánů Františka Hanuše a Jana Jandy st., kteří už s tímto účelem jeli do Semil, aby si prohlédli zařízení již stávajícího loutkového divadla. Přizváni byli i další pracovníci, mezi kterými byli Josef Šourek, Jan Janda ml., Jaroslav Janda a Josef Janda.¹⁷³ Loutkářský odbor tedy vznikl v roce 1924 při Krakonoši (ochotnickém divadle). První představení bylo v sále radnice,

168 MALÍK, Jan. *České a slovenské loutkové divadelnictví: Vývojový přehled, 1. část - Od nejstarších dob do května r. 1945*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1968, s. 21. ISBN 17-281-68.

169 Tamtéž, s. 21-22.

170 BARTOŠ, Jaroslav. *Loutkářská kronika: Kapitoly z dějin loutkářství v českých zemích*. Praha: Orbis, 1963, s. 247. ISBN 11-019-63.

171 Tamtéž, s. 241.

172 Zápisy LS, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

173 Tamtéž.

kde bylo povoleno hrát pro malé obecenstvo. Po dostavení divadelní budovy získaly loutky své trvalé sídlo v malém sále.¹⁷⁴ Už když se stavěla budova divadla Krakonoš, počítalo se i s loutkovou scénou. Sál loutkového divadla je tedy původní, není to přestavovaná část divadla.¹⁷⁵

První představení bylo na jevišti, které vytvořil Jan Janda ml. Dekorace namaloval Josef Janda a to na papír, z úsporných důvodů.¹⁷⁶ O první představení byl skutečný zájem, o čemž svědčí i vybrané vstupné, které činilo celkem 319 korun.¹⁷⁷ Loutkové divadlo se tak, byť za těžkých podmínek, rozjelo „naplno“. Hlavy loutek byly zakoupeny u pana Dolenského v Semilech, kdežto těla vyráběl pan František Hanuš s panem Josefem Rónem ml. Loutky ženského pohlaví oblékly slečna Hanušová, paní Jandová a slečna Šádková. Pánové Nečásek, Hošek, Šalda, Janoušek a Špika ošatili loutky-muže.¹⁷⁸ Oponu do stálého divadla maloval Josef Janda a kulisy maloval, jak už bylo zmíněno, pan Lev, malíř dekorací z Jilemnice.

Zákulisí, loutky a šatna bylo postupem času stále zdokonalováno. Při budování se vystřídal několik pracovníků, kteří sami vyráběli celé loutky. Zmíněny by měla být jména jako Josef Fučík st., pan Josef Rón a v neposlední řadě také Josef Hejral st., který vyrobil např. kostlivce, bezhlavého rytíře, několik akrobatických loutek a v neposlední řadě i tři loutky na pohádku *Dlouhý, Široký a Bystrozraký*.¹⁷⁹

Loutky se dokupovaly postupně, o čemž svědčí také pokladní deník, ve kterém jsou zaznamenány zálohy za loutky a také jejich doplatek. První záloha na loutky byla zaplacená 23. února roku 1925 a částka činila 1 238,70 korun. Další záloha proběhla 20. března téhož roku, ta byla rovných 900 korun. Květnový doplatek se uskutečnil pátý den v měsíci – 343 korun. Kromě těchto doplateků byly i jednotlivé výdaje např. za hlavy loutek. Mezi položkami „vydání“ v roce 1925 se vyskytuje mimo jiné i „Předplatné na Loutkáře“,¹⁸⁰ což je loutkářský odborný časopis, nejstarší na světě, který vychází s pauzou válečných let od roku 1912. Doslovně by se dalo říct, že se jedná

174 KUBÁT, Miroslav. *Divadlu vysockému na mnoho mil rovno nebylo: Sborník k dvoustému výročí ochotnického divadla v Podkrkonoší*. Hradec Králové: Kruh, 1986, s. 21.

175 Rozhovor se Svatavou Hejralovou, ze dne 17. 9. 2020 ve Vysokém nad Jizerou.

176 Zápisy LS, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

177 Pokladní deník, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

178 Zápisy LS, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

179 Tamtéž.

180 Pokladní deník, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

o „živou kroniku českého loutkového divadla“. ¹⁸¹ Předplatné toho roku stálo rovných 40 korun. ¹⁸²

V roce 1949 slavilo loutkové divadlo své 25. narozeniny. Při té příležitosti byly uděleny diplomy zasloužilým loutkářům-zakladatelům a to Josefu Rónovi a Marii Hanušové. ¹⁸³ Činnost tohoto roku byla velmi činná, neboť bylo odehráno rovných dvacetosm představení. ¹⁸⁴ Kolektiv loutek byl rozšířen o několik loutek, mimo jiné o akrobaty, které zhotovil Josef Hejral ml. Těž zákulisí bylo upraveno a přizpůsobeno aktuálním potřebám. ¹⁸⁵

4.3.1 Představení Loutkové scény ve 20.-40. letech 20. století

K druhému srpnu roku 2020 bylo odehráno 1 063 představení. ¹⁸⁶ Zpočátku byla téměř každá hra premiérou – málokdy se hra opakovala ve stejném měsíci a často se neopakovala ani během roku. ¹⁸⁷ Podrobné záznamy o každé hře jsou až od roku 1950, kdy se začaly psát zápisy divadelních představení. Avšak i tak existuje přehled her, které se hrály od prvopočátku a to včetně přesného data odehrání, neboť se vždy psaly do pokladního deníku. U každé hry je uvedena i peněžní částka, která se ten den vybrala. Jak již bylo uvedeno, na úplně první hře s názvem *Krakonošova nadílka* bylo vybráno 319 korun. Hned následující rok, tedy roku 1925, bylo za vystoupení, kterých bylo dohromady 43, ¹⁸⁸ vybráno celkem 7 795,20 korun. ¹⁸⁹ Je tedy patrné, že divadlo mělo od prvopočátku veliký úspěch, protože když se vezme v potaz průměrná mzda dvacátých let, která se pohybovala v řádu stovek, tak z toho vyplývá, že i vstupné nemohlo být nijak velké.

181 Loutkář: Profesionální i amatérská loutkářská scéna. *Loutkář* [online]. 2020 [cit. 2020-12-28].

Dostupné z: https://predplatit.cz/detail/loutkar/249/?gclid=Cj0KCQjwmIuDBhDXARIsAFITC_7bQzfz2l9mJOJ_zlW_gWl5d9S2ZavC-P7TKesatiFsNKb-TDS-S7laAtd7EALw_wcB.

182 Pokladní deník, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

183 Zápisy LS, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

184 Pokladní deník, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

185 Zápisy LS, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

186 Zápisy loutkových divadelních představení, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

187 Loutková divadelní představení, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

188 Tamtéž.

189 Pokladní deník, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

Z následující tabulky je patrné, že se hrálo až do válečných let. A až po válce se divadlo obnovilo.

1924	1	1930	25	1940	0
1925	43	1931	20	1941	0
1926	12	1932	14	1942	0
1927	28	1933	11	1943	0
1928	24	1934	19	1944	0
1929	10	1935	20	1945	8
		1936	12	1946	1
		1937	13	1947	22
		1938	9	1948	14
		1939	5	1949	28
				1950	25

Tabulka 1: Počet představení v jednotlivých letech první poloviny 20. století.¹⁹⁰

V zápisech Františky Hejralové je psáno k datu 2. prosince 1939, že pokud se chce něco pořádat, tak se musí zaslat německý překlad programu.¹⁹¹ A zápisy Loutkové scény tuto informaci potvrzují: „*Hrálo se vždy pilně a s láskou až do roku 1939. Tenkrát bylo hraní přerušeno, poněvadž byly vyžadovány německé překlady na povolení hry a mimo toho byl zde tábor německé mládeže a hrozilo, že se vrhnou i na naše loutkové divadlo. S tou větší radostí bylo však zahájeno hraní loutkových divadel opět po osvobození v roce 1945, kdy byl celý soubor i vedení omlazeno. Hrávalo se zprvu v neděli odpoledne a o prázdninách večer. Nyní se však hraje všední den k večeru a je to výhodnější. Že se hraje skutečně pilně, dosvědčuje, že od založení bylo již sehráno 325 představení.*“¹⁹²

Jak už bylo zmíněné, divadlo během války nehrálo. „[...] Župní vedení nacistické strany (NSDAP) zabralo Kramářovu vilu pro „Gauschule“, ve které byli školeni političtí vedoucí této strany z protektorátu i ze „Sudet“. Několikrát ji navštívil i Konrád Henlein. Postupně, jak muži byli povoláváni na frontu, vystřídali je ve škole snad ještě fanatičtější ženy.“¹⁹³ Není divu, že se divadelníci báli, aby jim loutky nebyly

190 Loutková divadelní představení, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

191 HEJRALOVÁ, Františka: Divadelní zápisy a malá kronika z let 1933-1939, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

192 Zápisy LS, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

193 LUKÁŠ, Václav. *Vysoké nad Jizerou: pohledy do minulosti daleké i nedávné*. Vysoké nad Jizerou: Město Vysoké nad Jizerou, 1992, 46 s. ISBN 80-238-2915-7.

zabaveny.¹⁹⁴ Gauschule byla od prvopočátku v Kramářově vile,¹⁹⁵ kam jezdily celé rodiny. Vysoké nad Jizerou bylo české město, závora Sudet byla ve Tříci (směrem na Jablonec nad Jizerou) a u Stanového (směrem na Sklenařice). Jak již bylo zmíněno, jednalo se o nejnvýše položené české město.¹⁹⁶

Her samotných (tedy prakticky scénářů) bylo od prvopočátku odehráno 196.¹⁹⁷ Některé byly odehrány jen jednou, jako např. *Strašidlo ve sklepě*, *Do Prahy za prezidentem*, *Jak Kašpárek oženil Jirásků* či *Tetky klepny*. Naopak těmi opakovanými hrami jsou *Bezhlavý rytíř*, *Čertův švagr*, *Princezna Jitřenka se vdává*, *Pohádka naruby* a mnoho dalších.

Tou nejvíce hranou hrou je *Kašpárek doktorem*. Samotná hra byla uvedena na scénu šestaosmdesátkrát. Druhou nejčastější hrou je hra *Začarovaný les*, která se hrála celkem dvaosmdesátkrát.¹⁹⁸

Jak už bylo zmíněno, zpočátku bylo každé představení uvedena hra jiná. Nestalo se, aby se některá hra opakovala a když, tak zcela výjimečně. I proto jsou některé hry uvedené pouze jednou – daná hra se hrála pouze jeden večer a divadelníci ji již nezopakovali.¹⁹⁹ Až v sedmdesátých letech se hry začaly opakovat. I tak ale byly do roka až čtyři premiéry. Postupně jich však ubývalo.²⁰⁰ V posledních letech se pohádka nazkouší před Vánocemi a poté se hraje celé léto.²⁰¹ Hraje se hlavně o jarních prázdninách a pak v období Vánoc, kdy se hraje již příběh nový.²⁰² O letních prázdninách se hraje jen výjimečně. Loutkoherci tráví čas na dovolených či s rodinami a je těžké sejít se a hru nazkoušet.²⁰³ Jsou však letní události, které by se bez loutkového divadla neobešly. Mezi hlavní patří např. vysocká pouť, která se koná vždy první srpnovou nedělí.²⁰⁴

194 Rozhovor se Svatavou Hejralovou, ze dne 12. 3. 2021 ve Vysokém nad Jizerou.

195 Co vše předcházelo „Den osvobození“: Rukopis Jaroslava Hejrala. *Větrník XLVIII. ročník: Zpravodaj městského úřadu ve Vysokém nad Jizerou*. Vysoké nad Jizerou: MěstNV, 2015, 2015(V3), 21.

196 Rozhovor se Svatavou Hejralovou, ze dne 19. 3. 2021 ve Vysokém nad Jizerou.

197 Počet odehraných titulů, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

198 Loutková divadelní představení, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

199 Pokladní deník, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

200 Loutková divadelní představení, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

201 Rozhovor se Svatavou Hejralovou, ze dne 19. 3. 2021 ve Vysokém nad Jizerou.

202 Zápisy loutkových divadelních představení, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

203 Rozhovor se Svatavou Hejralovou, ze dne 19. 3. 2021 ve Vysokém nad Jizerou.

204 Pokladní deník, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

Rozdíl v rozmanitosti her je patrný z následující tabulky. První se vztahuje k roku 1932, druhá je z roku 2018. Rozdíl v hrách je pozorovatelný na první pohled.

Rok 1932		
Leden	1.	<i>Oklamaný hastrman</i>
	6.	<i>Tři kluci a ježibaba</i>
	10.	<i>Princezna mezi loupežníky</i>
	17.	<i>Kašpárek hledá byt</i>
	24.	<i>Herkules</i>
	31.	<i>Tři péra ptáka Fénixe</i>
Únor	7.	<i>Šípková Růženka</i>
Březen	28.	<i>Srdce za zlato</i>
Duben	10.	<i>Kašpárek doktorem</i>
Říjen	28.	<i>Honza orlobijce</i>
Listopad	6.	<i>Krejčí, švec a Kašpárek</i>
	20.	<i>Čerti na hradě</i>
Prosinec	4.	<i>Svatý Mikuláš</i>
	25.	<i>Kašpárkův Štědrý večer</i>

Rok 2018		
Leden	9.	<i>Oslíčku, otřes se!</i>
	23.	<i>Oslíčku, otřes se!</i>
	30.	<i>Oslíčku, otřes se!</i>
Únor	6.	<i>Oslíčku, otřes se!</i>
	6.	<i>Oslíčku, otřes se!</i>
	13.	<i>Oslíčku, otřes se!</i>
	13.	<i>Oslíčku, otřes se!</i>
	27.	<i>Oslíčku, otřes se!</i>
Březen	6.	<i>Oslíčku, otřes se!</i>
	13.	<i>Oslíčku, otřes se!</i>
Prosinec	4.	<i>Princezna Jitřenka se vdává</i>
	27.	<i>Princezna Jitřenka se vdává</i>

Tabulka 2: Jednotlivé hry v letech 1932 a 2018.²⁰⁵

Zatímco první tabulka, tedy rok 1932, má každý den uvedenou jinou hru, tak v roce 2018 se hrají hry jen dvě a i počet představení se snížil (to však není pravidlo, např. v devadesátých letech se hrálo podstatně méně her než v posledních letech²⁰⁶). Dodnes je každý rok počet her rozdílný.²⁰⁷ Do padesátých let to dokládá tabulka č. 1.

Kašpárek je dodnes hlavní loutkou vysokého loutkového divadla a byť v roce 2018 nebyla uvedena hra, která by ho měla v názvu, tak v pohádce *Princezna Jitřenka se vdává* je postavou velice výraznou a významnou. V pohádce *Oslíčku, otřes se!* se Kašpárek nevyskytuje,²⁰⁸ avšak pohádka *Princezna Jitřenka se vdává* byla pro velký

²⁰⁵ Loutková divadelní představení, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

²⁰⁶ Tamtéž.

²⁰⁷ Zápisy loutkových divadelních představení, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

²⁰⁸ Scénáře her, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

úspěch uvedena i následující rok, a to až do srpna. Pak ji nahradila pohádka s názvem *Bezhlavý rytíř*.²⁰⁹

Kašpárek je od prvopočátku nejoblíbenější loutkou, o čemž svědčí i mnoho her, kde je tato loutka ústřední postavou. Některé byly uvedeny jednou, některé opakovaně. I v roce 1932 byly uvedeny hry, kde byl Kašpárek i v názvu dané hry. Ono celkově her, kde je Kašpárek uveden rovnou v názvu, je mnoho. Konkrétně v jednatřiceti hrách.²¹⁰ Avšak i když tato loutka není hlavní postavou, tak je často součástí děje. Vždyť téměř každá princezna měla svého šaška, tedy vlastně Kašpárka.

4.3.2 Samotná představení loutkové scény v druhé polovině 20. století

Od roku 1950 existují jednotlivé a podrobné záznamy z každé odehrané hry. Každý obsahuje kdy a v kolik hodin se hrálo, kolik přišlo diváků a to včetně přesného čísla dospělých a dětí. Zároveň nechybí informace kdo danou hru hrál. Tyto záznamy jsou až do roku 1977. Od roku 1985 existují jen stručné záznamy ze zápisů loutkových divadelních představení, kde je uvedeno číslo hry, datum, autor a titul. Nechybí ani záznam o divácích a vybraná částka za vstupné.²¹¹

Pro ukázkou je zde uveden zápis z roku 1950 ze hry *Vodníčku, vrať se!*:
*„Představení v neděli 15. ledna ve 2 hodiny odpoledne za účasti 11 dospělých a 46 dětí. Byla to opět premiéra a to 141. hra. Hráli: Jaroslav Hejral, Františka Hejralová, Žofie Patočková, Antonín Bartonička. Toto divadlo je velmi pěkné a velice se líbilo.“*²¹²
Za tento rok bylo odehráno 25 představení,²¹³ z toho bylo 6 her premiér.

V roce 1951 byla činnost Loutkové scény poměrně omezená, neboť vedoucí Jaroslav Hejral byl až do 15. července na dlouhodobé uhelné brigádě a Josef Hejral se vrátil z vojny až v polovině října.²¹⁴ Bylo odehráno pouze osm her, z toho dvě v červenci a zbylé v srpnu. A byť mezi některými jsou jen dva dny rozestup,

209 Loutková divadelní představení, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

210 Počet odehraných titulů, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

211 Záписы loutkových divadelních představení, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

212 Záписы LS, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

213 Loutková divadelní představení, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

214 Záписы LS, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

tak i tak je uvedena pokaždé hra nová (jiná).²¹⁵ „V roce 1951 byl opět doplněn inventář několika novými loutkami a reflektorem. Také knihovna her jest stále doplňována. V tomto roce bylo zavedeno také jednotné vstupné a to děti 5 Kčs a dospělí 10 Kčs.“²¹⁶ Právě toto vstupné dokazuje ohromný zájem veřejnosti o loutkové divadlo, neboť tento rok bylo za samotná vystoupení, potažmo vstupné, vybráno krásných 4 934 Kčs.²¹⁷ Vypadá to, že některé z dětí nemělo rovných 5 Kčs, ale koruna mu chyběla a i tak mohlo představení shlédnout. Druhá možnost samozřejmě je, že někdo dal pár korun navíc. Stále se jedná o těch 8 představení v letních měsících, na které přišlo celkem 754 dětí a 135 dospělých.²¹⁸ Největší výdaje byly v tomto roce za divadelní knížky, za které bylo vydáno celkem 588 Kčs, avšak největší položkou v kategorii výdaje je nový reflektor, který stál rovných 1 150 Kčs.²¹⁹

Oproti tomu v roce 1952 bylo odehráno celkem devatenáct představení.²²⁰ Tato představení shlédlo celkem 1 412 dětí a 262 dospělých²²¹ a vybralo se 9 753 Kčs. Naopak mezi výdaji nechybí opět divadelní knížky, další nový reflektor, ale také různé rekvizity, látka na oblečení loutek a také předplatné časopisu Loutkář, který tentokrát stál 241 Kčs.²²² Oproti roku 1925, kdy byla uvedena částka 40 korun, se částka podstatně zvýšila. „V tomto roce bylo opět velmi mnoho zdokonaleno v zákulisí a Josef Hejral ml. vytvořil opět některé nové akrobatické loutky.“²²³ Z toho vyplývá, že nové loutky vznikaly i v padesátých letech. Divadlo bylo stále doplňováno a zdokonalováno.

Rok 1953 byl druhý nejúspěšnější rok v padesátých letech (v roce 1950 bylo o pět vystoupení víc), kdy bylo odehráno celkem dvacet představení.²²⁴ Podívat se na loutkové divadlo přišlo celkem 1 429 dětí a 189 dospělých. Mimo jiné bylo upraveno celé zákulisí, čímž vznikl mnohem větší prostor pro loutkoherce a Josef Hejral vytvořil další nové loutky, které si u dětí měly získat hned velikou oblibu.²²⁵ Tento rok

215 Loutková divadelní představení, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

216 Zápisy LS, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

217 Pokladní deník, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

218 Zápisy LS, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

219 Pokladní deník, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

220 Zápisy loutkových divadelních představení, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

221 Zápisy LS, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

222 Pokladní deník, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

223 Zápisy LS, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

224 Zápisy loutkových divadelních představení, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

225 Zápisy LS, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

byl zlomovým, neboť došlo k výměně platidel. K 31. květnu roku 1953 byla pokladní hotovost ve výši 7 357, 90 Kčs. Měnová reforma však způsobila, že Loutková scéna najednou vlastnila částku 147,04 Kčs.²²⁶ Změnilo se i vstupné – děti nyní platily 1 Kčs a dospělý 2 Kčs.²²⁷

Následující rok, tedy 1954, byl významným mezníkem v činnosti Loutkové scény, neboť v tento rok divadlo slavilo své třicáté výročí od vzniku. Sezónu loutkáři zahájili hrou *Čertův švagr*, kterou odehráli 21. července.²²⁸ Vystoupení bylo významné v tom, že již při vstupu bylo možné vidět živého Kašpárka (v podání Žofie Patočkové), který kontroloval zakoupené vstupenky. Kromě toho bylo představení zahájeno výstupem právě živého Kašpárka, který přednesl uvítací proslov, jehož autorem byl Vladimír Pavlík.²²⁹ Ten zněl:

*„Má poklonko, nazdárek,
klaní se Vám Kašpárek.
Jak vidíte, hosté milí,
dnes jsme právě zahájili
divadélko pimprlové -
před 30 léty nové!
Nevěříte svému sluchu?
Už je to tak – na mou duchu!
Třicátou už sezónu
skládám tuhle poklonu.
Jménem loutek všech Vás vítám,
po jevišti sem tam lítám.
Beze mne nic možné není -
ani v dnešním představení
nesmím scházet panu králi.
To byste se nezasmály,
kdybych ned’ál žertíky
jako kuchař knedlíky.
Avšak pozor – na místa,
každý ať se přichystá.
Nikdo ani nemukne
a divadlo vypukne!“²³⁰*

226 Pokladní deník, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

227 Zápisy LS, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

228 Pokladní deník, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

229 Zápisy LS, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

230 Tamtéž.

V daném roce bylo celkem odehráno osm představení za celý rok a to čtyři v červenci, tři v srpnu a jedna hra pátého prosince s názvem *Mikulášská*.²³¹ Celkem přišlo 724 dětí a 205 dospělých.²³²

Rok 1955 se nesl v podobných číslech jako rok předchozí – bylo odehráno osm her, z toho dvě premiéry.²³³ Opět byly pro divadelní činnost hlavní letní měsíce, i když v červnu bylo odehráno jen jedno představení. Naopak v první polovině prosince byly odehrány hry dvě – *Královna zimy* (4. 12.) a *Hluchý král* (11. 12.).²³⁴ Co se týče zákulisních prací, tak do královského paláce přibilo nově vyrobené nábytkové vybavení, které zhotovil již několikrát zmiňovaný Josef Hejral.²³⁵

Činnost Loutkové scény v roce 1956 byla značně rozsáhlá. Celkem bylo odehráno 14 her²³⁶ a to zejména v letních měsících, byť se tři hry odehrály i v lednu. Z pokladní knihy je krom dat vystoupení také možné vyčíst, že samotný časopis *Loutkář*, tedy nikoliv jeho předplatné, stál rovných 12 korun.²³⁷

Jak již bylo zmíněno – nehrálo se během války. Stejně tak se nevystupovalo ani v roce 1957.²³⁸ V březnu se totiž začalo s pracemi na generální opravě sálu, které trvaly až do září. Činnost nebyla možná, neboť v malém sále byly složeny židle a různý materiál. I tak se ale podařilo tento malý sál vymalovat a kromě toho se důkladně opravilo a přestavělo loutkové zákulisí, které tak poskytuje loutkářům mnohem více prostoru než dřív.²³⁹

Následující rok, tedy roku 1958, bylo sehráno devět her během léta. Hrál se každou středu v červenci i v srpnu.²⁴⁰ Představení shlédlo celkem 818 dětí a 81 dospělých.²⁴¹

231 Pokladní deník, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

232 Zápisy LS, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

233 Tamtéž.

234 Pokladní deník, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

235 Zápisy LS, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

236 Loutková divadelní představení, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

237 Pokladní deník, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

238 Loutková divadelní představení, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

239 Zápisy LS, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

240 Loutková divadelní představení, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

241 Zápisy LS, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

Návštěvnost v roce 1959 byla slabší než předchozí roky. Byť bylo sehráno deset představení,²⁴² tak diváků bylo dohromady celkem 829, z toho 93 dospělých.²⁴³ „Zvláště hra s nadílkou před Vánocemi byla velmi slabě navštívena a ačkoliv hra velmi pěkná, děti moc neupoutala.“²⁴⁴

Za celé desetiletí bylo tedy odehráno celkem 112 představení, kdy nejvíce představení bylo odehráno v roce 1950 a nejméně, v tomto případě žádné, v roce 1957.²⁴⁵ Ne vždy se hrálo po celý rok, ale přes léto se hrálo vždy. Minimálně měsíc srpen je zastoupen v Pokladním deníku pokaždé.²⁴⁶

4.3.2.1 Šedesátá léta

Rok 1960 byl ve znamení Kašpárka. Odehrálo se celkem 7 představení,²⁴⁷ z toho byly 4 hry, které měly Kašpárka přímo v názvu. Jmenovitě šlo o hry *Kašpárek dvorním lékařem*, *Kašpárek hastrmanem*, *Kašpárek v Kocourkově* a *Kašpárek loupežníkem*.²⁴⁸ Poslední jmenovaná hra se od počátku Loutkové scény až do dnešních dní odehrála celkem desetkrát.²⁴⁹ Je charakteristická svojí vtipností a zpěvem loupežníků.²⁵⁰

Šedesátá léta byla poznamenána komunistickým režimem a jeho činností. Hrál se roku 1961, kdy bylo odehráno šest představení, z toho jedno v červenci, zbylá v srpnu. Poté tři představení během roku 1963 a to v lednu a únoru. Následovala několikaletá pauza, která byla přerušena až roku 1967.²⁵¹ Činnost byla přerušena z několika důvodů, avšak tím hlavním bylo přestěhování kina, které do roku 1962 bylo v sokolovně, která ale vyhořela. Z tohoto důvodu se začalo promítat v divadle, kde se musela udělat z balkonu promítací kabina. Promítalo se často, tři až čtyři dny

242 Pokladní deník, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

243 Zápisy LS, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

244 Tamtéž.

245 Loutková divadelní představení, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

246 Pokladní deník, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

247 Loutková divadelní představení, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

248 Pokladní deník, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

249 Loutková divadelní představení, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

250 Zápisy LS, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

251 Pokladní deník, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

v týdnu, někdy i odpoledne a večer.²⁵² Vladimír Pavlík, který byl předsedou divadla Krakonoš, napsal roku 1964 zprávu z výroční schůze spolku, jejíž znění je následující: „*A v této budově divadla Krakonoš došlo v uplynulém roce k historické změně. Poprvé v dějinách této budovy se zde hlavním elementem stává kino a činnost divadelní je postaveno de facto na vedlejší kolej, nehledě k ostatním složkám zde působícím.*“²⁵³ Na malém sále, kde se hrálo loutkové divadlo, se navíc konaly veškeré schůze a školení JZD, KSČ, Jednoty a také hasičů či města. Město samotné chtělo dokonce v roce 1964 loutkové divadlo zrušit. V podstatě nebylo kdy a ani kde hrát. Navíc chtěli divadelníci loutkové divadlo ochránit před samotnou likvidací, ke které by s největší pravděpodobností došlo. Proto byla činnost Loutkové scény utlumena trochu záměrně, aby všichni zapomněli, že nějaké loutky vůbec existují.²⁵⁴ Právě díky tomuto zásahu, respektive nečinnosti, je možné loutkové divadlo shlédnout i dnes.

Jak již bylo zmíněno, hrát se začalo až v roce 1967, kdy byly odehrány čtyři hry. A to po jedné hře v měsících únor, březen, červenec a srpen.²⁵⁵ Konkrétně 15. února bylo odehráno představení s názvem *Kašpárek, Škrhola a Pivoňka*, ke kterému se vztahuje zápis Loutkové scény: „*Za zmínku stojí, že divadlo „Kašpárek, Škrhola a Pivoňka“ bylo z části natáčeno na film (taktéž i malí diváci) a tento byl zařazen do programu čs. televize. Ukázky loutek – mimo představení – a vše zajímavé o nich slovem provázela naše milá pí. Hejralová; - zemřela však náhle, premiéru neviděla a nám zůstala, díky filmu, zachována podoba a hlasem, mezi svými dobrými známými, mezi loutkami „LS“ našeho divadélka.*“²⁵⁶

Rok 1968 byl provázen jen jednou hrou, která byla navíc odehrána až ke konci roku, 28. prosince.²⁵⁷ Důvod je prostý – bylo provedeno vymalování divadelní budovy Krakonoš, která zaměstnala většinu divadelníků a tak nebyl prostor ani čas na loutková představení.²⁵⁸

252 Korespondence se Svatavou Hejralovou, ze dne 16. 4. 2021.

253 Zpráva výroční schůze spolku, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

254 Korespondence se Svatavou Hejralovou, ze dne 16. 4. 2021.

255 Loutková divadelní představení, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

256 Zápisy LS, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

257 Pokladní deník, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

258 Zápisy LS, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

Pětačtyřicáté výročí od vzniku Loutkové scény bylo oslaveno roku 1969. Tento rok bylo odehráno sedm představení, z toho ale byly dvakrát odehrány dvě hry během jednoho dne. Konkrétně se jedná o hru *O Havlatovi*, která byla odehrána třetího července odpoledne i večer, a pak hra *Bezhlavý rytíř*, kterou mohli diváci shlédnout jednatřicátého července, taktéž odpoledne a večer. Kromě těchto „dvojáků“ byly odehrány dvě hry v lednu a jedna v srpnu.²⁵⁹ Tento rok byl významný i v tom, že od roku 1960 byl odehrán největší počet her během roku a byť jich nebylo s ohledem na předchozí úspěchy mnoho, tak to odpovídá střednímu průměru odehraných her za celou činnost loutkového divadla. Samotné výročí bylo oslaveno večerním představením třetího července: „*Při slavnostním, večerním představení za přítomnosti zástupců MNV, delegáta ONV a po proslovech, byl předán diplom za obětavou práci a čestné uznání nejstaršímu, žijícímu členu naší Loutkové scény panu Petru Nečáskovi (bednářovi). Diplom pro náš divadelní loutkový soubor převzal předseda „Krakonoše“ přítel Josef Hejral, který jak jménem svým tak i jako zástupce herců a příznivců Loutkové scény popřál panu Petru Nečáskovi hodně zdraví a pohody do dalších let.*“²⁶⁰

Za celá šedesátá léta bylo odehráno 28 představení, kdy rok 1960 a 1969 se shoduje v počtu odehraných pohádek.²⁶¹ Oproti předchozímu desetiletí je to zhruba čtvrtina, avšak s ohledem na situaci v divadle Krakonoš, kde se konaly různé schůze či se tam přestěhovalo kino,²⁶² je i tento počet úspěch.

4.3.2.2 Rozbor divadelních představení do roku 1985

V roce 1970 se odehrála jen tři představení, a to o letních prázdninách.²⁶³ Důležité však je, že návštěvnost byla hojná, byť se vstupné zvedlo o korunu. Děti tak platily 2 Kčs a dospělého stál lístek 3 Kčs. Celkem přišlo 272 dětí a 86 dospělých,²⁶⁴ v průměru to vychází na asi 119 diváků na jedno představení.

259 Pokladní deník, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

260 Zápisy LS, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

261 Loutková divadelní představení, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

262 Korespondence se Svatavou Hejralovou, ze dne 16. 4. 2021.

263 Pokladní deník, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

264 Zápisy LS, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

V zápisech z roku 1971 se poprvé objevuje již zmiňované jméno v souvislosti s živým Kašpárkem - Slávka Hubačiková.²⁶⁵ Konkrétně se jednalo o předvánoční představení *Krakonošova nadílka*, které bylo odehráno pátého a jedenáctého prosince.²⁶⁶ Jen pro připomenutí – Kašpárek před Vánocemi s dětmi rozmlouvá a dává jim různé cukrovinky či perníčky.²⁶⁷ Jinak tento rok bylo odehráno 5 představení,²⁶⁸ na které přišlo celkem 310 dětí a 87 dospělých.²⁶⁹

Následující rok, tedy rok 1972, byla činnost Loutkové scény zahájena až v srpnu, konkrétně se hrálo prvního, jedenáctého a jednadvacátého srpna.²⁷⁰ Zde se ale zdroje rozcházejí v počtu her za rok, kdy jsou nejasnosti v prosincových představeních. V pokladním deníku jsou totiž hry uvedeny celkem čtyři s tím, že poslední, s názvem *Krakonošova nadílka*, byla odehrána šestnáctého prosince a vybralo se na ní rovných 400 Kčs.²⁷¹ Ale v zápisech LS je poslední představení, byť se stejným názvem, uvedeno dne již devátého prosince a to jedno od 14:00 a druhé od 16:00, kdy to pozdější bylo pro děti zaměstnanců prodejen „Jednota“.²⁷² Tak i tak, je znám název poslední hry v roce a pravděpodobně je reálnější záznam ze zápisů LS, neboť i vybraná částka za vstupné je vyšší než obvykle. Každopádně za zmínku stojí jistě opět živý Kašpárek, který svoji představitelku, Slávku Hubačikovou, nezměnil.

Pětistá hra byla odehrána jako první představení v roce 1973. Jmenovala se *Posvícení v Hudlicích* a konala se šestadvacátého června.²⁷³ Kromě ní se uskutečnily další čtyři hry během roku: jedna na konci července (*Pohádka naruby*), jedna v srpnu a dvě v prosinci. Tyto poslední tři hry byly stejné – *Vodníčku, vrat' se!*²⁷⁴

265 Zápisy LS, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

266 Loutková divadelní představení, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

267 Rozhovor se Svatavou Hejralovou, ze dne 12. 3. 2021 ve Vysokém nad Jizerou.

268 Pokladní deník, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

269 Zápisy LS, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

270 Loutková divadelní představení, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

271 Pokladní deník, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

272 Zápisy LS, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

273 Tamtéž.

274 Pokladní deník, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

Rok 1974 byl rokem zlomovým, neboť Loutková scéna slavila půl století od svého vzniku. Byla však odehrána jen čtyři představení,²⁷⁵ pravděpodobně z důvodu provedení velkého generálního úklidu, který vedl z velké části Jan Hejral.²⁷⁶

Oproti tomu byl ale rok 1975 úspěšným. Bylo odehráno celkem čtrnáct představení, i když byly odehrány jen tři hry.²⁷⁷ Ty se totiž mohly opakovat při hraní představení „na objednávku“ pro závodní výbory a pro mateřské školy.²⁷⁸ „*Jeden titul se tak může hrát vícekrát a je tedy z jedné hry větší prospěch.*“²⁷⁹

Následující rok, tedy rok 1976, byl významným pro dramatický divadelní soubor, který slavil své 190. výročí.²⁸⁰ I tak ale bylo odehráno jedenáct představení během celého roku,²⁸¹ i když přípravy na oslavu výročí „velkého divadla“ jistě zabraly nějaký čas. V zápisech se nachází i zajímavá informace týkající se aktivní činnosti Loutkové scény: „*Nutno dodat, že co do počtu představení, je náš soubor nejaktivnějším z celého okresu.*“²⁸²

Činnosti Loutkové scény v roce 1977 byla oproti předchozím letům slabší, ale i tak bylo odehráno devět představení,²⁸³ na které přišlo celkem 601 dětí a 136 dospělých.²⁸⁴ Rokem 1977 však končí podrobné zápisy Loutkové scény. Pokladní deník je však veden až do roku 1998, takže zůstává přehled jednotlivých her, které jsou odehrány včetně dat a vybrané částky za vstupné.²⁸⁵ Za tyto uvedené roky v sedmdesátých letech bylo odehráno celkem 51 představení, avšak do konce desetiletí bylo odehráno dalších 27 pohádek.²⁸⁶

Od roku 1985 jsou navíc vedeny zápisy loutkových divadelních představení, které obsahují pořadové číslo představení, datum, čas, autora hry, titul hry, zda je hra na objednávku či pro veřejnost a v neposlední řadě i počet diváků a vybranou částku

275 Loutková divadelní představení, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

276 Zápisy LS, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

277 Pokladní deník, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

278 Zápisy LS, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

279 Tamtéž.

280 Tamtéž.

281 Pokladní deník, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

282 Zápisy LS, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

283 Pokladní deník, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

284 Zápisy LS, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

285 Pokladní deník, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

286 Loutková divadelní představení, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

za vstupné.²⁸⁷ Avšak v této práci by se jednalo již jen o strohý výčet jednotlivých představení za každý rok.

Tyto zápisy jsou psány dodnes. Díky tomu je znám přesný počet odehraných představení, kterých je 1 063 a to k 2. srpnu roku 2020. Pak zasáhla pandemie nemoci COVID-19 a činnost Loutkové scény byla přerušena.²⁸⁸

287 Zápisy loutkových divadelních představení, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

288 Tamtéž.

5 Vzdělávání a (loutkové) divadlo

„Je nesporné, že do každé mateřské školky patří loutky. Dětem vždy imponují panáčci. Imponují dětem proto, poněvadž jsou ještě menší než ony, a proto jejich vztah k nim je bližší, niternější. Proto mají loutky tak nesmírný vliv na výchovu dětí, a bylo by chybou jich plnou měrou nevyužívat.“²⁸⁹ Do MŠ si cestu proklestili primárně maňásci.²⁹⁰ Děti s nimi cvičí jemnou motoriku a i základy dramatizace, kdy si začínají uvědomovat rozdíl mezi realitou a fikcí. Jemná motorika se rozvíjí až do osmi let dítěte, avšak již v předškolním věku (toto období se někdy nazývá také „herní období“) je dítě schopné své pohyby plně a vědomě koordinovat.²⁹¹

V rámci výchovy prošel změnou i několikrát v této práci zmiňovaný Kašpárek. Zatímco v éře kočovných marionetářů byl hlavním terčem útoků pedagogů, neboť ten vystupoval jako protiklad vážnosti panstva, byl připodobňován ke skřetovi či trpaslíkovi, často nezřízeně pil a celkově zesměšňoval téměř cokoliv, tak v amatérské etapě psali hry samotní učitelé a Kašpárek se stal postavou hlavní a řídící. Uvědomili si, že bez něho by divadlo nebylo tím pravým loutkovým divadlem, jen si postavu přizpůsobili svým potřebám.²⁹² A je zřejmé, že tato loutková postava si svou oblibu udržuje dodnes.

Přímo ZŠ či MŠ ve Vysokém nad Jizerou není s loutkovým divadlem nijak propojeno. Sice má ZŠ ve ŠVP dramatickou výchovu jako volitelný předmět, ale je to jen v rámci školy samotné a navíc se jedná o „velké divadlo“, nikoliv loutkové.²⁹³ Místní děti navíc mohou na představení zajít během běžného hraní pro veřejnost.

Pravidelně však do Vysokého nad Jizerou za loutkami jezdí MŠ z Jablonce nad Nisou. Jejich návštěvy mají již třicetiletou tradici, kdy v předvánočním čase přijedou děti s rodiči i personálem školky. V jejich denním programu je loutkové

289 SOKOL, František, ed. *Svět loutkového divadla*. Praha: Albatros, 1987, s. 84. ISBN 13-736-87.

290 MALÍK, Jan. *České a slovenské loutkové divadelnictví: Vývojový přehled, 1. část - Od nejstarších dob do května r. 1945*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1968, s. 11. ISBN 17-281-68.

291 ŠULOVÁ, Lenka. *Raný psychický vývoj dítěte*. Praha: Karolinum, 2004, s. 67. ISBN 80-246-0877-4.

292 ČESAL, Miroslav. *Kapitoly z historie českého loutkového divadla a české školy herectví s loutkou*. Praha: Akademie múzických umění, fakulta divadelní, 1992, s. 22. ISBN 80-85467-28-3.

293 Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání Základní školy Vysoké nad Jizerou: zpracovaný podle RVP ZV. *Základní škola Vysoké nad Jizerou* [online]. Vysoké nad Jizerou, 2016 [cit. 2021-5-31]. Dostupné z: https://www.zs-vysokenj.cz/wp-content/uploads/2020/10/SVP_2016.pdf.

představení zakomponováno vždy a po něm následuje mikulášská nadílka. Kromě nich jsou častá vystoupení pro školy v přírodě, které do města či někam v okolí jezdí a kteří si vystoupení objednají.²⁹⁴

V podstatě se mění celkově smysl divadla. Zatímco dříve bylo divadlo poučné, vzdělávací, tak dnes je to spíše forma zábavy, která má ale stále svá pravidla. Uchovává se pohádkový rámec, obzvlášť v loutkovém divadle, kdy jsou ty špatné postavy potrestané a dobro vítězí nad zlem. Pohádkami se děti vychovávají ke spravedlnosti a cti. Učí se, že se má žít čestně, správně a hlavně v pravdě.

Stejně tak je důležitá jistá socializace. *„Děti sedí u počítače a najednou zjistí, že existuje i něco jiného. A že se v divadle musí chovat jinak než u televize – nemohou vykřikovat kdy chtějí, nemohou odcházet kdy chtějí a musí se před vstupem do hlediště svléknout z bund. Děti se vychovávají i ke vzájemnému kontaktu mezi sebou.“*²⁹⁵ Kromě tohoto je zásadní i kontakt, či spíše sdílení zážitků s rodiči, kteří divadlo shlédnou spolu s dětmi a mohou ho tak probrat spolu.

294 Rozhovor se Svatavou Hejralovou, ze dne 1. 6. 2021 ve Vysokém nad Jizerou.

295 Rozhovor se Svatavou Hejralovou, ze dne 1. 6. 2021 ve Vysokém nad Jizerou.

6 Závěr

Když se řekne loutkové divadlo, případně jen loutky, lidem se často vybaví postava Hurvínka s panem Spejblem. Občas to jsou Karafiátovi Broučci či Včelí medvídci, kteří jsou známí z dětských večerníčků. Loutky však nejsou využívány jen v televizním vysílání. Dodnes existují malá loutková divadla, která dělají radost nejen malým divákům, ale i dospělým. Vysoká Loutková scéna je toho důkazem.

Ta oslaví za pár let stoleté výročí. To je jistě již dlouhá doba působení, natož v souvislosti s dějinami Československa i samotnou polohou města. Divadelníci začali s nadšením, které bylo pravděpodobně způsobeno poválečnou euforií i rozvojem města jako takového. Začali s pár loutkami, které postupem času přibývaly, stejně tak dekorace či kulisy. Za samotný rozvoj divadla může jistě nadšení samotných loutkoherců, i oblíbenost u diváků. Dodnes je vysoké loutkové divadlo hojně navštěvované.

Za léta působení se sice našlo pár let, kdy se nehrálo, ale nikdy to nebylo z důvodu, že by opadla činnost loutkářů. Vždy to ovlivnila nějaká vnější okolnost. Ať již druhá světová válka, opravy v divadle či samotná činnost spolků uvnitř budovy. Ale i tak se Loutková scéna nachází stále tam, kde ji bylo možné spatřit už v roce 1925 – tedy v malém sále divadla Krakonoš. S původní oponou, i s flašinetem, který divadlo doprovází posledních sedmdesát let, s elánem loutkoherců, který se za ty roky nezměnil... Ve výčtu je možné pokračovat, avšak vše obsahuje tato práce.

Loutkové divadlo prochází postupnou celkovou restaurací, včetně dekorací či samotných loutek, které jsou postupně i nově odívané. Něco divadelníci zvládají udělat sami, něco nechávají na odbornících. Avšak je důležité si uvědomit, že aby mohlo být něco zrestaurováno, tak jsou na to potřeba finanční prostředky, které ale není snadné získat. Právě z tohoto důvodu se úpravy/opravy dělají postupně.

Velice často se o loutku dělí dva herci. Jeden loutku vodí, druhý ji mluví. Není to však pravidlo. Záleží na šikovnosti loutkáře, možná i na koncentraci, kdy je důležité při pohybu loutky zároveň i mluvit. Avšak při pohledu na samotnou hru to nemá divák šanci postřehnout. Divadlo se odehrává plynule, bez nějakých záseků,

kdy by byla patrná nějaká neshoda mezi herci. I to svědčí o nazkoušení a připravenosti her. Diváka představení pohltí, po pár úvodních větách zapomene, že se dívá na loutky a prožívá pohádku jako takovou.

Nabízí se otázka, jak je možné, že v dnešní době počítačů, dostupných filmů, pořadů i pohádek se stále najdou diváci, kteří jdou do divadla na loutkové představení. Důvod je prostý. Je to zážitek, který nemůže zastoupit ani sto televizí či počítačů. V divadle platí jiná pravidla než doma na pohovce, je tam jiná atmosféra, jedná se i o určité propojení diváka s loutkou (minimálně na konci, kdy se Kašpárek ptá na různé věci a diváci odpovídají), i rozsáhlejší publikum je jiné než být doma s rodinou, případně sám. Každé představení může být trochu jiné, byť hra je stejná, neboť stačí jedna maličkost, jedna malá změna a hned je celý koncept hry pozměněn. Nemluvě o celkové atmosféře, kdy se i dospělý na chvíli stane zase dítětem. Stačí slyšet flašinet a mozek začne vzpomínat... Rodiče s největší pravděpodobností chtějí, aby i jejich děti toto zažily. Tuto celkovou myšlenku podtrhuje heslo, umístěné nad malovanou oponou: BYLI, JSME A BUDEM!

7 Seznam použitých pramenů a literatury

7.1 Prameny

1. HEJRALOVÁ, Františka: Divadelní zápisy a malá kronika z let 1933-1939, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.
2. Jednatelská kniha Kapely mladých houslistů, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.
3. Loutková divadelní představení, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.
4. Počet odehraných titulů, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.
5. Pokladní deník, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.
6. Scénáře her, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.
7. Výstava divadelní historie, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.
8. Zápisy loutkových divadelních představení, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.
9. Zápisy LS, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.
10. Zpráva o loutkách, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.
11. Zpráva výroční schůze spolku, archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nepublikováno.

7.1.1 Rozhovory (orální historie)

1. Rozhovor se Svatavou Hejralovou (2021)
2. Rozhovor se Slávkou Hubačkovou (2021)

7.1.2 Tisk

1. Co vše předcházelo „Den osvobození“: Rukopis Jaroslava Hejrala. *Větrník XLVIII. ročník: Zpravodaj městského úřadu ve Vysokém nad Jizerou*. Vysoké nad Jizerou: MěstNV, 2015, 2015(5).
2. Květnové dny ve Vysokém. *Větrník*. Vysoké nad Jizerou: MěstNV, 1985, 1985(5).
3. RICHTER, Luděk. Mapování amatérských krajů VIII. *Loutkář*. 2013(5). ISSN 1211–4065.
4. *Semilské noviny: Informační měsíčník občanů Semilská*. XXIV.. Semily: Město Semily, 2016. ISSN 1210-4981.
5. 35 let socializace zemědělství: 20 let státního statku. *Větrník*. Vysoké nad Jizerou: MěstNV, 1985(5).

7.2 Literatura

1. BARTOŠ, Jaroslav. *Loutkářská kronika: Kapitoly z dějin loutkářství v českých zemích*. Praha: Orbis, 1963. ISBN 11-019-63.
2. BEZDĚK, Zdeněk. *Dějiny české loutkové hry do roku 1945*. Praha: Divadelní ústav, 1983.
3. CUHRA, Jaroslav a kol. *České země v evropských dějinách: Díl čtvrtý, od roku 1918*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2006. ISBN 80-7185-795-5.
4. ČESAL, Miroslav. *Kapitoly z historie českého loutkového divadla a české školy herectví s loutkou*. Praha: Akademie múzických umění, fakulta divadelní, 1992. ISBN 80-85467-28-3.
5. DUBSKÁ, Alice. *Dvě století českého loutkářství: Vývojové proměny českého loutkového divadla od poloviny 18. století do roku 1945*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2004. ISBN 80-7331-008-2.
6. JUŘENA, Jan. *Soumrak nad českým podkrkonoším: německá okupace Novopacka a Jilemnicka v roce 1938*. Dvůr Králové nad Labem: Ing. Jan ŠKODA - FORTprint, 2013. ISBN 978-80-86011-55-4.
7. KNÍŽÁK, Milan. *Encyklopedie výtvarníků loutkového divadla v českých zemích a na Slovensku: od vystopované minulosti do roku 1950*. Hradec Králové: Nucleus HK, 2005. ISBN 80-86225-87-9.
8. KUBÁT, Miroslav. *Divadlu vysokému na mnoho mil rovno nebylo: Sborník k dvoustému výročí ochotnického divadla v Podkrkonoší*. Hradec Králové: Kruh, 1986. ISBN 46-009-86.
9. LÁŠEK, Radan. *Krkonoše v roce 1938: armáda a opevnění*. Náchod: codyprint, 2015. ISBN 978-80-903892-3-6.
10. LUKÁŠ, Václav. *Vysoké nad Jizerou: pohledy do minulosti daleké i nedávné*. Vysoké nad Jizerou: Město Vysoké nad Jizerou, 1992. ISBN 80-238-2915-7.
11. MALÍK, Jan. *České a slovenské loutkové divadelnictví: Vývojový přehled, 1. část - Od nejstarších dob do května r. 1945*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1968. ISBN 17-281-68.
12. NOVÁK, Jan. *Fenomén českého loutkářství: Nejstarší amatérské loutkářské soubory*. Praha: KANT, 2016. ISBN 978-80-7437-205-6.
13. RICHTER, Luděk. *Od předmětu k loutce a od loutky k divadlu*. 2. vyd. Praha: IPOS-ARTAMA Praha a Společenství pro pěstování divadla pro děti a mládež DOBRÉ DIVADLO DĚTEM, 1997. ISBN 80-7068-097-0.
14. RICHTER, Luděk. *Praktický divadelní slovník*. 1. vyd. Praha: Dobré divadlo dětem, 2008. ISBN 978-80-902975-8-6.
15. SOKOL, František, ed. *Svět loutkového divadla*. Praha: Albatros, 1987. ISBN 13-736-87.
16. ŠULOVÁ, Lenka. *Raný psychický vývoj dítěte*. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0877-4.
17. TOMÁNEK, Alois. *Podoby loutek*. 1. vyd. Praha: Divadelní fakulta akademie múzických umění v Praze, 1998. ISBN 80-85883-36-8.
18. VANĚK, Miroslav. *Orální historie ve výzkumu soudobých dějin*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2004.

7.3 Internetové zdroje

1. Divadelní spolek Krakonoš. *Vysoké nad Jizerou* [online]. 2021 [cit. 2021-6-18]. Dostupné z: <https://www.vysokenadjizerou.cz/divadelni-spolek-krakonos/os-1015>.
2. Jaké jsou druhy loutek? A v čem se liší od marionety? *Kouzlo loutek* [online]. 4. 6. 2018 [cit. 2021-01-20]. Dostupné z: <https://www.kouzloloutek.cz/blog/post/jake-jsou-druhy-loutek-a-v-cem-se-lisi-od-marionety>.
3. Kramářova vila. *Vysoké nad Jizerou* [online]. 9. 1. 2016 [cit. 2021-6-18]. Dostupné z: <https://www.vysokenadjizerou.cz/kramarova-vila/d-1267>.
4. Loutkář: Profesionální i amatérská loutkářská scéna. *Loutkář* [online]. 2020 [cit. 2020-12-28]. Dostupné z: https://predplatit.cz/detail/loutkar/249/?gclid=Cj0KCQjwmIuDBhDXARIsAFITC_7bQfzf219mJOJ_zIW_gW15d9S2Za_vC-P7TKesatiFsNKb-TDS-S7IaAtd7EALw_wcB.
5. *Loutková scéna ve Vysokém: Loutková scéna DS Krakonoš* [online]. Vysoké nad Jizerou, 2020 [cit. 2020-11-29]. Dostupné z: <https://info.vysokenadjizerou.cz/loutkove-divadlo/>.
6. Maňásek - kde se vzal a jaký je jeho původ? *Kouzlo loutek* [online]. 1. 5. 2018 [cit. 2021-01-18]. Dostupné z: <https://www.kouzloloutek.cz/blog/post/manasek-kde-vzal-a-jaky-je-jeho-puvod>.
7. Slovník loutkářských termínů. *Muzeum loutkářských kultur v Chrudimi* [online]. 2021 [cit. 2021-01-18]. Dostupné z: <https://www.puppets.cz/cs/muzeum/loutkarsky-slovník>.
8. Stínové divadlo. *CoJeCo, Vaše encyklopedie od roku 1999* [online]. 2006 [cit. 2021-01-18]. Dostupné z: <https://www.cojeco.cz/stinove-divadlo>.
9. Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání Základní školy Vysoké nad Jizerou: zpracovaný podle RVP ZV. *Základní škola Vysoké nad Jizerou* [online]. Vysoké nad Jizerou, 2016 [cit. 2021-5-31]. Dostupné z: https://www.zs-vysokenj.cz/wp-content/uploads/2020/10/SVP_2016.pdf.
10. To děuče hubu nezavře, říkali mi, vzpomíná lidová vypravěčka z Podkrkonoší, která slaví jubileum. *Český rozhlas Liberec* [online]. 2016 [cit. 2021-03-30]. Dostupné z: <https://liberec.rozhlas.cz/deuce-hubu-nezavre-rikali-mi-vzpomina-lidova-vypravecka-z-podkrkonosi-ktera-6017175>.
11. UNESCO Památky nehmotné. *České dědictví UNESCO* [online]. 2021 [cit. 2021-6-18]. Dostupné z: https://www.unesco-czech.cz/unesco-pamatky-nehmotne/#page_start.
12. Vysoké nad Jizerou: Základní informace. *Místopisný průvodce* [online]. 2021 [cit. 2021-03-30]. Dostupné z: <https://www.mistopisy.cz/pruvodce/obec/9639/vysoke-nad-jizerou/okoli-priroda/>.

8 Seznam příloh

Příloha č. 1: Plakát z roku 1926 (archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou)

Příloha č. 2: Kašpárek, loutka Loutkové scény DS Krakonoš, Vysoké nad Jizerou (vlastní fotografie)

Příloha č. 3: Starosta Škrhola, loutka Loutkové scény DS Krakonoš, Vysoké nad Jizerou (vlastní fotografie)

Příloha č. 4: Policajt Pivoňka, loutka Loutkové scény DS Krakonoš, Vysoké nad Jizerou (vlastní fotografie)

Příloha č. 5: Stařenka, loutka Loutkové scény DS Krakonoš, Vysoké nad Jizerou (vlastní fotografie)

Příloha č. 6: Zákulisí loutkového divadla, schody a plošina za (nad) scénou, Loutková scéna DS Krakonoš, Vysoké nad Jizerou (vlastní fotografie)

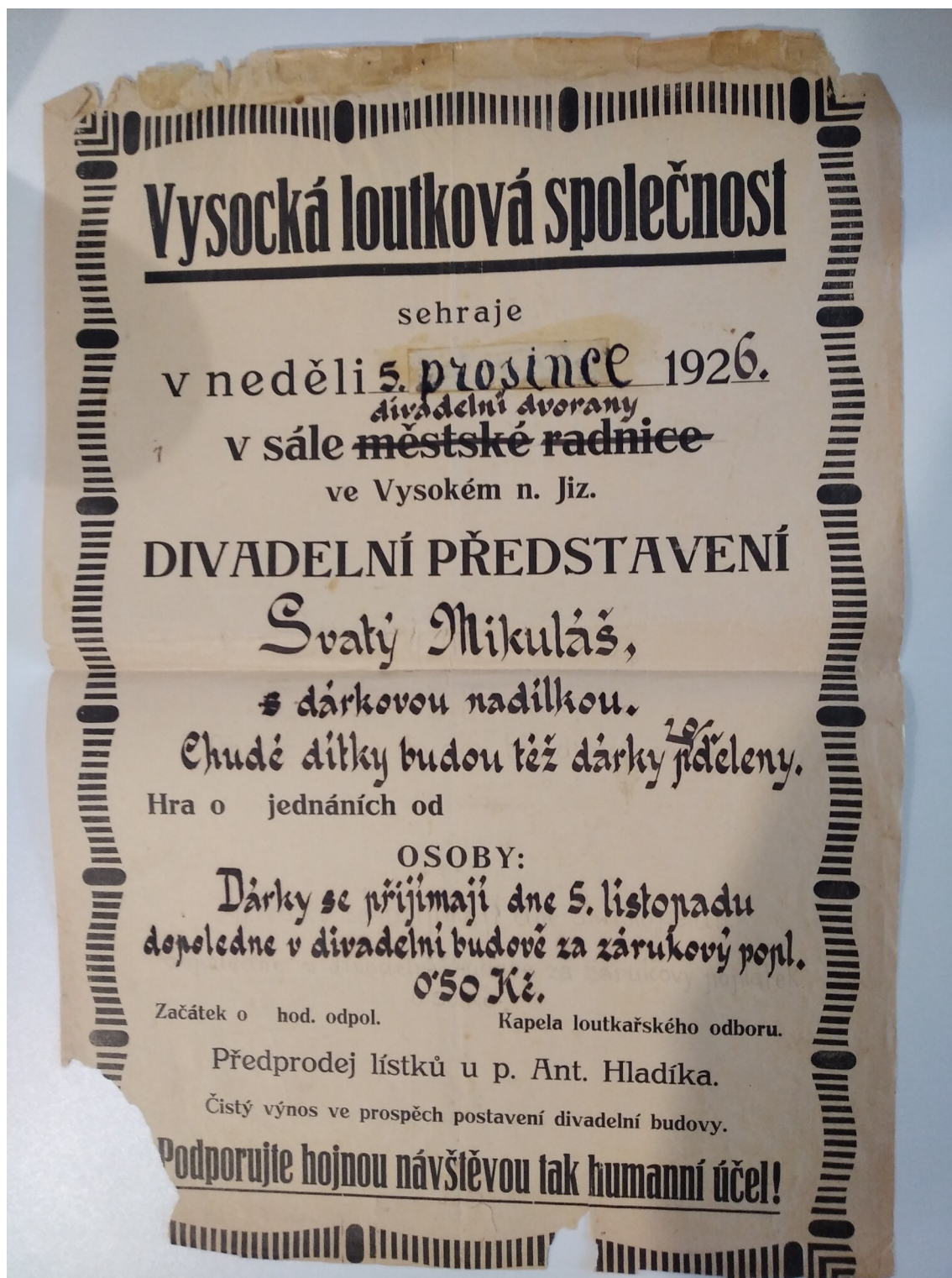
Příloha č. 7: Opona s heslem LS, Loutková scéna DS Krakonoš, Vysoké nad Jizerou (vlastní fotografie)

Příloha č. 8: Flašinet, Loutková scéna DS Krakonoš, Vysoké nad Jizerou (vlastní fotografie)

Příloha č. 9: Čokoláda s motivy LS Krakonoš (k zakoupení v rámci představení), Loutková scéna DS Krakonoš, Vysoké nad Jizerou (vlastní fotografie)

Příloha č. 10: Čokoláda s motivy LS Krakonoš (k zakoupení v rámci představení), Loutková scéna DS Krakonoš, Vysoké nad Jizerou (vlastní fotografie)

9 Přílohy

Příloha č. 1: Plakát z roku 1926 (archiv Divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou)

Příloha č. 2: Kašpárek, loutka Loutkové scény DS Krakonoš, Vysoké nad Jizerou
(vlastní fotografie)

Příloha č. 3: Starosta Škrhola, loutka Loutkové scény DS Krakonoš, Vysoké nad Jizerou (vlastní fotografie)

***Příloha č. 4:** Policajt Pivoňka, loutka Loutkové scény DS Krakonoš, Vysoké nad Jizerou (vlastní fotografie)*

Příloha č. 5: Stařenka, loutka Loutkové scény DS Krakonoš, Vysoké nad Jizerou (vlastní fotografie)

***Příloha č. 6:** Zákulisí loutkového divadla, schody a plošina za (nad) scénou, Loutková scéna DS Krakonoš, Vysoké nad Jizerou (vlastní fotografie)*

Příloha č. 7: Opona s heslem LS, Loutková scéna DS Krakonoš, Vysoké nad Jizerou (vlastní fotografie)

Příloha č. 8: Flašinet, Loutková scéna DS Krakonoš, Vysoké nad Jizerou (vlastní fotografie)

Příloha č. 9: Čokoláda s motivy LS Krakonoš (k zakoupení v rámci představení), Loutková scéna DS Krakonoš, Vysoké nad Jizerou (vlastní fotografie)

Příloha č. 10: Čokoláda s motivy LS Krakonoš (k zakoupení v rámci představení), Loutková scéna DS Krakonoš, Vysoké nad Jizerou (vlastní fotografie)